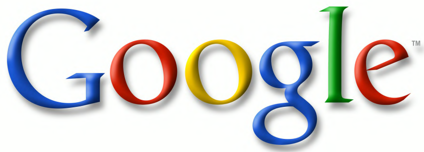

JOHAN SKJOLDBORG

I SKYGGEN

1817
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR

I SKYGGEN

JOHAN SKJOLDBORG

I SKYGGEN

FORTÆLLINGER

TREDIE OPLAG

KJØBENHAVN OG KRISTIANIA
GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
MDCCCCXII

Jeg spændte mit Lærred bag Klitternes Rad
ved Mosernes sivkranste Grave,
hvor Havet brummer sit Vikingekvad,
ukendt med Ast og Ave,
hvor Sivet synger saa spæd en Sang
til Klittagets dæmpede Strængeklang,
mens Vinden sukker paa Heden.

Ind over Landet i Rundsyn vid
sig Fædrenes Grave tue.
Manden dyrker sin Lod med Flid,
og Kvinden gør lyst i hans Stue.
Over brune Banker gaar Mindets Sus
ud over Gaard og Hytte og Hus
over Nutidslivet i Dalen.

Livet med Kampen for Livet man fik,
Fattigmands Kamp for Brødet,
Kampen mod Sløvelsens Sovedrik,
mod Sansen dummet og dødet.
Livet med Evnernes Fødsels-Ve
og Viljernes bitre Vaande,
Haabet om, hvad skønt der vil ske,
i Drømme dragende Aande.

Modet, der spænder til nye Tag.
Syner, der staar som en grygende Dag
for Muldets Mænd i det fjerne.

Muldets Mænd i Hytte og Vraa
af tunge Tanker bøjet,
i Skyggen de bor, og dog jeg saa
dem Lyset tindre i Øjet.
Jeg saa dem paa Post, de krøgede Skrog,
og faa kun skænked dem Agten.
trods Hytten brændte, jeg saa dem dog
ikke løbe af Vagten.
— Se, derfor greb jeg min Pensel fat,
og derfor løfter jeg højt min Hat
for dem, der lever i Skyggen.

DET BRISTEDE

I.

Jens Rods firskaarne Krop, der omsluttedes af en rød- og grønstribet Hvergarnsvest med hvidt Bagstykke, sad paa et Par Hjulben, der gemte sig i hjemmevævede Bukser, som falmede i det grønlige, med store, mørke Lapper paa Knæerne. Ufarvede Hoser, strikkede Trøjeærmer, der var bødede paa Albuerne, og en laadden Hue fuldendte hans daglige Dragt. — Det blonde Rundskæg, der var tæt og stift som Haarene paa en Børste, omgav et udpræget Ansigt med en kraftig Næse, en stejl Pande og et Par kloge, graa Øjne, der sad lunt gemte under ualmindeligt buskede Bryn.

Jens Rod gik i Træsko, han selv havde skaaret, og spillede paa en Violin, han selv havde bygget. Hænderne kunde gøre alt det, Øjnene saa, og det Hus, han boede i, var da ogsaa hans eget Værk lige fra Grunden og op til Mønningen.

Haandværksfolkene kom nemlig ikke den Dag, de havde lovet. Og da Jens Rod en otte Dages Tid havde gaaet og set paa Stenene, der stod i Stabler, Tagbunkerne, Tømmeret, alt det, der med Møje var slæbt sammen om den jæv-

nede Grund, — uden at de lod sig se, og da det var Jens's Vilje, at Huset skulde rejses *nu*, saa tænkte han: »Fanden skulde vente længere paa dem,« og saa tog han selv fat paa Murskeen. Sine, hans unge Kone, og gamle Mikkel Kræmer gik ham til Haande, og da Haandværksfolkene endelig mødte, sagde Jens Rod, at han havde ingen Brug for dem.

Alle sagde ellers, at der var ikke mange, der byggede et smukkere og bedre Hus, og dog havde han aldrig lært Byggeriet. Der blev rigtignok for faa Sten til den ene Ende: den stoppede han saa op med Tørv og Lyng, og siden blev der i mange Aar aldrig rørt en Haand ved Huset, mere end den allerhaardeste Nødvendighed krævede.

Fra den Tid fik Jens Rod Lyst til at bygge Huse. Især naar gamle Bygninger skulde flyttes, eller der var noget Arbejde, andre rystede paa Hovedet af, var Jens Rod Manden i mange Miles Omkreds. Og nyttig var han paa mange Maader at have i Gaarde. Han murede, tømrede, tækkede lige nemt, lige godt og lige glad, og hvis Konen havde en Kaffekedel, Bunden var gaaet af, eller Manden havde et Ur, der trængte til Eftersyn, saa sagde Jens Rod: »Kom her!« Ved Gilderne kunde han slet ikke undværes, da han var den villeste Spillemand langt og nær.

Derfor havde han Arbejde nok og tjente stundom mange Penge.

Men det traf ogsaa, at han blev borte fra Arbejdet i flere Dage. Det var, naar Nykkerne kom over ham, mente Folk. Saa gik han der-

hjemme og gøglede med Hjul og Møller og Maskiner, alt det Væsen, han vilde opfinde — Luftkasteller naturligvis! — Men det var da sært, Mennesket ikke havde saa megen Vid, han kunde skønne, at det at gaa og pille ved saadant Makværk i den bedste Arbejdstid, det var da tordnende galt og uden Spor af Fornuft.

Men Jens Rod tog ingen Hensyn, naar Ideerne kom. Saa smøg han Arbejdsselen af sig, hans Aasyn lyste, og det var hans Livs Festdage, naar han lukkede sig inde og gav sig hen til det, der vældede op i hans Tanker. Han kunde sidde timevis i Bænkekrogen, blinke med Øjnene og trække sig i Skægget; saa kunde han rejse sig brat op, snitte og tegne og gøre en Masse Kunster, der var uden Mening for andre Mennesker. Han mælede næppe et Ord og hørte knapt, hvad der sagdes til ham. Saaledes gik Dagen. Om Natten laa han urolig, smaasnakkede med sig selv, sprang saa op, skød Børnenes slidte og stoppede Klæder, der laa paa Bordet, til Side, og ved en lille osende Petroleumslampe sad han saa i sine lappede Underbukser og syslede med Planer, der skulde bringe Menneskeslægten et Stykke fremad.

Sine lod ham i Ro i saadanne Stunder og holdt Børnene ude det meste muligt. Hun havde stærk Tro til det, der arbejdede bag denne stejle Pande. Hver Gang hun kom gennem Stuen, skottede hun til ham og snusede Luften lydelig ind gennem Næsen, mens hun trak Underansigtet nedad — et Tegn paa, at hun

var interesseret. »Bare han dog maatte hitte paa det!«

Navnlig ved saadanne Lejligheder kunde det hænde, at der ikke var mere Brød i Huset; og naar der saa kom Bud, om Jens Rod vilde have med sit Arbejde at gøre eller ikke, gik hun hen og saa længe paa ham.

»Nu faar Du af Sted, bitte Jens!« sagde hun blødt.

Og naar han saa skyndte sig Syd paa ad Mosevejen, stod Konen og saa efter ham, saa længe hun skimtede hans hvide Vesteryg.

II.

Paa fugtigt Tuekær og ensomme Overdrev havde Jens Rod vogtet Bondens Kvæg. Og naar han mange Gange maatte løbe langt og vidt omkring, havde han ofte grundet over, om det ikke var muligt at ride eller køre paa noget Hjulværk, som man kunde træde med Fødderne for at komme hurtigere og lettere af Sted. Men hans spinkle Tanke kunde ingen Vegne komme dermed.

Ungdomsaarene gik med Bondesyssel paa Ager og i Lade. I flere Aar tjente han Peder Sand. En Formiddag kom denne ud i Loen, hvor Jens stod og grublede ved Hakkelsemaskinen.

»Men hvad i Alverden! Du har jo ikke skaaret den mindste Smule endnu!« udbrød Husbonden.

»Jeg staar og tænker paa, at vi maa kunne

komme meget nemmere fra dette her, naar vi fik noget Trædeværk anstillet, der kunde virke sammen med Svinget!«

Husbonden lo og sagde: »Mens du staar og spekulerer paa det, kunde du jo have skaaret Hakkelse til en 3—4 Dage!«

Jens Rod havde flere Planer til Forbedring af mange Ting, mens han tjente Peder Sand. Men saa kom Tiden, da han skulde til København og være Soldat.

Hele Natten stod han og stirrede paa Dampmaskinens Gang. Med stor Ærbødighed betragtede han disse blanke Stænger, Stempler, Hjul og Skiver, der passede saa nøje ind i hinanden, og han søgte at hitte Rede i dette underlige Værk, der bar ham selv og alt det, som var i Skibet, gennem den mørke Nat over Havet til fremmede Egne. Det var som et Æventyr. Han kiggede fra den ene Side og fra den anden Side; og naar han opdagede Sammenhængen paa et enkelt Punkt, udbrød han halvhøjt i glad Overraskelse: »Det er godt! det er godt!« — »Ja, Gu' er det godt!« sagde Mesteren, der kom op ad Jærntrappen fra Maskinrummet, og viste sine hvide Tænder i det mørke Ansigt.

Men til den lyse Morgen stod Jens der, hældende sig til Lugens Kant og rystende af Kulde i sin tynde Frakke.

Hovedstadens Liv, der vrimlede mellem himmelhøje Huse, ilede gennem Gaderne, fortættedes ved Stationer og Torvepladser og væltede ind i Lysthaverne, naar Lamperne tændtes, — fangede hans Opmærksomhed. De tu-

sinde Traade, der slyngede sig gennem den store Bys Forretningsliv og Industri, fulgte hans Øje med stigende Undren, men det var dog især Opfindsomhedens og Snillets Værksteder, Værfter og Fabrikker, der fængslede ham.

Det var en hel ny Verden, der dukkede op i hans Synsrand, en Verden, som vinkede ham med alle sine Herligheder. Men alligevel droges han med øget Længsel mod sin Hjemstavns Klitter, hvor der gik en blussende frisk Bondepige og hviskede hans Navn til hver en Fugl, som fløj forbi.

Og de var snart blevne gifte; saa var Huset bleven rejst, afsides ude ved Klitterne, hvor Jorden var billig, og det varede heller ikke længe, inden der blev flere Munde om det Brød, han kunde fortjene. Han gik ud paa Arbejde, og hun fødte Børn og røgtede Tørv for Folk i Sommertiden. Saaledes gik Aarene. — Hver Aften, hun kunde vente ham, spejdede hendes Øje ud over Sletten, og hvis Børnene ikke var gaaede til Ro, stormede de ud af Døren og løb ham i Møde langt borte, hængte sig paa ham som Burrer og støjede glade omkring ham.

Til Huset var der nok nogle Tønder Land, som kunde opdyrkes, men de fik ligge, som de altid havde ligget. Koen og Faarene drev om i Klitbakkerne og Tørvegravene, hvor de havde Lyst, og Børnene gjorde ligesaa; barhovede og barbenede væltede de sig i det gule, brændende Flyvesand mellem Marehalmens Buske, plukkede Blaabær mellem duftende Pors og flettede

sig Hatte af den friskgrønne Siv i Gravene, — indtil de blev saa store, at de kunde tjene deres eget Brød som Hyrder.

Uagtet Havet var over en Mil borte, strakte der sig dog tæt Nord for Huset en mægtig Klitkæde. Mod Syd og Øst bredte sig vidtstrakte Mosedrag; ældre jævnede Tørvegrave med mange Sivbuske, hvor Haren holdt af at ligge, og ny Tørvegrave med glatskaarne, sorte Vægge og Balker omkring mørkt Mosevand. Her var livligt om Sommeren, naar travle Hænder stablede talløse Tørv i Skruer. Men den meste Tid af Aaret boede Ensomheden paa den mennesketomme Strækning, der adskilte Husets Beboere fra Byernes Larm og Liv. Lyng og Pors flettede sig sammen med smaa Birke, Pil og Graaris til en lille Urskov, hvor glade Sangere boede. Her var kæmpestore Myretuer og et mylrende Insektliv under de lave Buske. Paa sumpige Steder naaede Rørtaget Mandshøjde, og i Mosehullerne svømmede Vildænderne med deres Ællinger. Om Formiddagen mødtes Brushanerne paa deres Samlingsplads og brystede sig, og om Eftermiddagen holdt Ræven Øvelse med sine Unger. — Naar Solen stod op en Sommermorgen glimtede dens Straaler paa Duggen, der hang i de vaade Kviste, og lyste paa Edderkoppens Væv, der spandt sig fra Gren til Gren. Lærker, Solsorter, Gærdesmutter... de svang sig op i Luften, som de fyldte med jublende Tonestrømme, eller de sad og kvidrede paa Risene og gyngede i Rørtagets Top. Solen steg højere og højere over et summende og murrende Naturliv med Grøde, Trivsel og

Livsglæde, med kurrende Elskov, Strid og Saar og Sukke.

Her talte Naturens Stemmer til det oprindelige i Jens Rods Sind, og han kunde ligge og grunde herude Søndag Eftermiddag, mens hans Hustru sad hos ham og bandt paa en Hose, og Børnene legede længere borte.

Ved Aftenstide, mens Hustruen malkede Koen, kunde han tage sin Violin og sætte sig udenfor paa en Huggestol. Paa de blaatslørede Bjærge i Vest var Solens Baal tændt, Flammerne luede højt op og blinkede paa Rudernes Glar. Jens Rod jog Buen over den brune Violin, saa det lyse Harpiksstøv lagde sig under Strængene. To Børn stod ved hans Knæ, et mindre hældede sig sovende mod sin ældre Søster, der sad paa Grønningen, og en pluskæbet Fyr lod sin buttede Haand stryge kærtegnende hen ad Ryggen paa Mis, der kælent bøjede sig efter Haandens Bevægelser.

Solen sank i Bjærge, Baalet sluktes, og Dagen gled tyst ind i Nattens Mørke.

III.

Naar Vinteren kom med Driver og fygende Sne, der fyldte alle Pytter og Grave og lunede Huset ved at tætte alle Revner, sad de inden Døre i Mosehuset, en lille fattig og lykkelig Verden for sig. Saa var der Tid til Granskning for Jens Rod, og forøvrigt havde han fra i Aar og i Fjor hundrede Smaating, der skulde klinkes og loddes for Folk. Sine stoppede og bø-

dede, og desuden søgte hun at løse den vanskelige Opgave at faa det sparsomme Sul til at strække ud over den kolde Aarstid.

Men naar den unge Vaar rystede sig, saa Is og Sne fløđ i Strømme til Hav og Fjord, da saa man aarle og silde Jens Rod færdes mellem sit Hjem og Fjordbyerne med sin Redskabskasse paa Nakken.

Syd for Mosedraget laa de tætbyggede Øster- og Vester-Fjordby paa gammel Mark, og bag dem hævede Himmerlands Banker sig hinsides Fjorden som mørke Skydannelser i Himmelbrynet.

Det var hos disse Byers Gaardmænd, at Jens Rod tjente sine fleste Penge, og det var med dem, han mundhuggedes, for hans Mening var som oftest paa tværs af andres, og han havde ikke det smidige Sindelag, der let kan sno sig.

Hvor han kom, tirrede man ham mestendels med hans Opfindelsesforetagender, og han løb stadig mod Spydighedernes Spidser. Naar han kunde faa Ram, huggede han hensynsløst igen. Men han var ene mod mange, og naar Haanlatterens kolde Byger haglede ned over ham, bragte de Gysninger til hans Hjærte. Ingen tænkte vel over, hvor stærkt han saaredes, men i Aarenes Løb afsatte den ene Braad sig efter den anden i hans Sind, saa han blev ru og vranten af Væsen. Ved hvert nyt Sammenstød trykkedes Braaddene længere og længere ind, saa det blev pinefulde Aar for Jens Rod.

Men under hans Hustrus milde Blik smeltede det stive Væsen, og derfor følte han sig

kun tryg og lykkelig i hendes Nærhed. Hun var hans eneste virkelige Ven i Verden.

I femogtyve Aar havde alle drillet ham med hans Opfindelser, og i femogtyve Aar havde han drillet igen. Det var mange Rap, han havde givet dem, men det var, som han for hvert, han uddelte, blev mere fattig og ene ... Og havde de ikke Ret, de Mennesker, han kaldte dumme? Kunde han ikke have haft det roligere, hyggeligere, rigeligere, hvis han havde evnet at rive denne indre Drift ud af Sjælen, denne Uro, der aldrig lod ham i Fred? — Var den fra Himlen, eller var den fra Helvede?... Og hvad blev det for Resten til med hans Planer? — Spot og Grin og ingen Ting andet. — Var det ikke Indbildskhed det hele? — Ja, hvis han i sine unge Dage var bleven i Hovedstaden og havde gaaet paa Værksteder og Skoler, eller hvis han ikke nu var pisket til at hænge i Selen for Brødets Skyld ... De forbandede Penge!

Det var mange Tanker, der jog gennem Jens Rods Hjærne, naar han gik hjem fra Byerne om Aftenen. Men naar han saa tænkte paa sin Hustru, der troede paa ham, og han kom ud ad Mosevejen, hvor alt var stort og stille, og Aftenens Fred hvilte, saa lagde de stride Tanker sig til Ro.

Mosevandet, der var indrammet af Tørvejordens Vægge, laa aldeles blikstille med Maanelyset over sig — som et blankt Spejl, hvorover de lave Brinke og Sivbuskene kastede deres Skygger. En Horsegommer surrede med skarpe Vingeslag gennem Luften og skogrede. Gaardhundene gøede i Byerne, men Lyden, der bares

den lange Vej over Mosen, lød saa afdæmpet, at den kun forhøjede Stilheden. Havets Drøn naaede Øret fra det fjerne. Vandet piblede og rislede, og enkelte Steder, hvor der var stærkt Fald, brusede det, naar man kom i Nærheden.

Kulturen havde ikke naaet herud med sine Grøfter og Kanaler, der vældede og gærede i Grunden.

Jens Rod følte sig sælsom til Mode. Det var, som dunkle Kræfter lønligt rislede og vældede og gærede i hans eget Bryst.

IV.

En Søndag Formiddag laa Jens Rod ved en Tørvegrav og fiskede. De smaa Rod'er lejrede sig deromkring og stirrede ned i Dybet, mærksomme ved ethvert lille Plask. Solen stod højt paa Himlen, og Børnene kunde se deres eget Billede i det stille Vand. Det var morsomt! Saa spyttede de i Vandet og sparkede med de bare Ben i Luften; men hver Gang Faderen halede en blank Fisk i Vejret, skreg de af Glæde.

»Lykke med Arbejdet, Hr. Professor!« sagde en munter Stemme.

Alle væltede sig om paa Siden og saa »Markus med Liren« for sig med hans Violinpose af sort oliet Tøj under Armen.

Han saa ud, som han var klædt paa i en Marskendiserbod; et Par lystige, men glansløse Øjne spillede i hans magre, skægløse Ansigt, i hvilket en rød Næse dannede Midtpunktet.

Markus havde staaet øverst paa Kirkegulvet ved Jens Rods Side Konfirmationsdagen. Siden havde han strøget vidt om Land og tjent Opholdet ved sit Spil. Paa sine Strejftog forsynede han Landsbymusikanterne med sine egne Kompositioner, der var ganske ejendommelige, og et Par Gange om Aaret kom han over denne Egn. Altid gæstede han saa Jens Rod. Han havde gerne en Flaske Brændevin i Lommen, og mens Glassene tømtes, sad de to hos hinanden undertiden Nat og Dag.

Disse Besøg var et Brud paa Jens Rods ensformige Tilværelse, og de blev ham en kærkommen Lejlighed til ligesom mere fuldt og frit at drage Aande i de Tanker og Fremtidsdrømme, han ellers kun delte med sin Hustru, thi Markus var en mærksom og undrende Tilhører.

Børnene tog altid mod den fremmede Spillemand med straalende Øjne, for naar han kom, saa vidste de, at der blev stort Hus og livligt Spil. —

De kom alle ind i Dagligstuen, hvor der stod et Bord og en Bænk under Vinduet, intet mere. Hverken dette eller noget andet derinde var malet. Kalkpudsen var falden fra ved Dørene, saa de graa, ubrændte Sten grinede frem. Der hang en Violinpose af rødbroget Kalveskind paa Væggen, og i Vinduet laa der nogle Pinde og Hjul og smaa Møllevinger som til et Legetøj.

»Goddag, Madam!« sagde Markus og rakte sin tynde, klamme Haand til Jens Rods Hustru, der kom gennem Stuen. Hun smilede lidt og

fik fat i Fisken, der snart kom i Gryden, mens et Par raske Drenge kom af Sted til Høkeren.

»Naa!« — sagde Markus, idet han drak den første Dram — »hvor langt er du saa kommen med Tingene, du gamle?«

»Ja, du ved jo nok, at jeg ikke sværmer for Dampen og disse kunstige Kræfter. Nej, Vinden, Lufttrykket, Spændkraften og Vinden, saadan noget som er lige ved Haanden, som er Tingene i naturlig Tilstand. Ikke alle disse kunstige Maskiner, de er for indviklede og for kostbare. Nej, ser du ...«

Jens Rod udviklede sine Planer saa flydende og med en Ordrigdom, man ikke skulde have tiltroet ham. Imens tegnede han paa Bordet, svingede med Armene og slog Streger i Luften. Sine kom ind, naar hun havde Tid, for hun holdt af at se ham, naar han var i Lag med de Dele.

Markus sørgede for Skænkningen og lyttede til Jens Rods Fremstilling. Han nikkede bifaldende og sagde en Gang imellem: »Du er Drollen splide mig en Tamp, Jens!« eller: »Dersom *vi* havde Penge, Jens. — Død og Pine! — — Skaal!« Hans Indvendinger tog Jens Rod op til grundig Behandling, og det tog lang Tid, inden han blev færdig.

Sine satte med venlige Øjne den dampende Fisk paa Bordet.

»Fisken skal spille mig svømme!« sagde Markus og skænkede.

Jens grinte: »Der er saadan Slag i dig, Markus! — Skaal da!«

Børnene hængte i med, at de skulde spille

for dem, og saa maatte jo Violinerne frem af Poserne. De to Venner spillede i flere Timer, saa det klang i Huset, et underligt vildt Spil. Børnenes Øjne tindrede, en lille Pige trippede om paa Gulvet med en ganske lille Broder, og Sine stod i Sovekammerdøren med udbredte Fingre paa Maven og lyttede efter. —

Det var over Sengetid. De to Mænd sad i den forreste Stue ved den fjerde Kaffepunch, og Sine laa over Vuggen i Sovekammeret og gav Bryst. Saa hørte hun Markus sige:

»Hvad var det, du sagde til Rigsdagsmanden forleden? Jeg hørte noget om det oppe i Byen!«

»Ja, se, Søren Kristjan spurgte jo i sin Tale oppe fra Forhøjningen, hvorledes noget kunde være lovligt og dog sørgeligt. Og saa var det, jeg sagde til ham med det samme, da han gjorde et bitte Ophold: »Det skal jeg sige dig, Søren Kristjan! Du er vor Rigsdagsmand, det er lovligt, men det er Fanden pine mig sørgeligt! — He! he!«

Markus lo, saa han nær var bleven kvalt i et Hosteanfald. Sine smilede og tænkte: »Hvor det ligner Jens!«

»Du er et Jærn!« — sagde Markus med Øjnene fulde af Vand, da han kom til sit Vejr igen.

»Spille mig et Jærn!«

»Ha! ha! ha! — Skaal! .... Hvis vi havde Penge, Jens, — Død og Pine! .... Men hvad er nu det for noget, der ligger i Vinduet; — er det Vindploven?«

»Ja! — det er ligegodt den, jeg er nærmest ved at hitte ud af endnu. Den Vindkraft, Mar-

kus, den maa der ske noget med en Gang; saadan en Masse Styrke og Kraft, som der gaar vor Næse forbi hver evige Dag!«

Han tog Modellen frem.

»Dersom denne her ikke kan gaa, saa maa du skyde mig paa Pletten! Men jeg har ogsaa spekuleret paa den i tredive Aar ... Ja Gu' tredive Aar! — Jeg har vaaget mange Nætter over den Tingest, mens de inde i Fjordby har ligget og snuet i tykke Dyner. De Høveder, der griner af mig, og saa har de ikke mere Tankekraft i Hjærnen end jeg i min Lillefingers Negl .... Ja, vel er det harmeligt, men jeg kan ikke lade være, om det saa skulde gælde min Hals. Ja, se den skal altsaa gaa ved Vind, forstaar du — —« og Jens Rod fortsatte Undervisningen.

Den lille skæve Lampe kastede sit sparsomme Lys over de to Mænd, en Brændevinsflaske og to halvfyldte, hankeløse Kopper, der stod paa Bordet. Sommetider støjede de, fortalte muntre Historier, lo og klinkede. Sommetider sad de og døsede, og Rusen virkede paa Mæle og Miner. Det var sent paa Natten.

»Ja, de tror nok, at jeg kan gøre, hvad det skal være, naar det da kan gøres med Hænderne, men saadan ligefrem opfinde noget mærkeligt, der kan komme i Historien, det tror de ikke, jeg kan« — sagde Jens og grinede — »men det kan være, de kommer til at tro det alligevel. — Sover du, Markus?«

»Nej, jeg tænker!« snøvlede han.

»He! he! Skænk vos en Dram!«

»Det skal *jeg!*« svarede han og tog sig sammen.

»De tror ogsaa nok, at du kan spille de fleste Musikanter sønder og sammen ved Legestuerne, men de tror ikke, at du kan spille saadan som du sommetider kan, saadan ud af dit eget Hovede og saadan, at det kan trykkes paa Noder og spilles af svære Folk, det tror de ikke! — Tak! Skaal! — aah giv mig Ølkruset — Ah! — Nej, det tror de s'gu ikke!«

»Nu skal du høre noget nyt!« udbrød Markus med Liv og stemte Violinen. Og saa spillede han saa længe og saa vel, at Jens Rod fik Taarer i Øjnene.

»Naar jeg tænker paa, hvad du kunde blevet til, Markus . . .«

De to Mænd fortsatte til den lyse Morgen. Saa sov de; derefter stak »Markus med Liren« Nord over Klitterne ud i den vide Verden, og Jens Rod gik til Fjordby paa Arbejde.

V

Det var paa Foranledning af Lærer Johansen, Fjordby, der var Sekretær i Landboforeningen og Referent til »Folkebladet«, at Jens Rod fremstillede sig med sin Vindplov ved Landmandsudstillingen i Aa Kro den 20. Juni.

Et dejligt Sommervejr lyste ned over en lang Række præmieæskende jydsk Kvæg, der stod uroligt, brølede og gnubbede sig op ad det rystende, midlertidig opførte Stænge, det lyste over Hors- og Hingstdyr, hvis blanke Haarlag glinsede, og hvis løftede Hoveder og spilede Næsebor vidnede om de usædvanlige Forhold,

— og det lyste over blanke Blæseinstrumenter henne i Nærheden af den »med Flag og Grønt pyntede Talerstol«.

Ved et Bord stod Vindplovens Opfinder med sin Model.

»Jeg tror Fanneme, Jens Rod staar der henne ved Bordet med sit Mekanik-Væsen. St! st! st! Han gaar saamænd fra »Snøvsen« med det første!« var der en, der sagde til sin Nabo.

Som Folkestrømmen steg, kom mange drivende forbi Jens Rod. Ungkarle, der var øre og overstadige af Drik, vilde købe hans Mølle for 25 Øre; sommetider trængte mange sig om ham. Der var ikke faa Spydigheder og drillevorne Ord, han maatte bide i sig, og mange haanske Blik og Skuldertræk maatte han indvendig vride sig under. — Men der kom ogsaa mange, der undrede sig over den sindrige Vindplov, viste ham Agtelse og talte fornuftigt med ham. Flere fine Folk, deriblandt Landboforeningens Formand, Godsejeren, Landstingsmanden, Ridderen, den høje statelige Herre stod ikke saa kort en Stund hos ham og skiftede Ord om Vindplovens Sammensætning og Virkemaade. De hilste ham anerkendende og haabede, han vilde faa noget ud af sin Opfindelse.

Men Jens Rod bandte paa, at saadan noget som den Udstilling, skulde det vare noget, inden man skulde faa ham med til for at gabes paa og glos paa og udgrines. — Nej, hvis Landmændene havde sagt til ham: »Den Plov er godt lavet; du er en Knop; den Plov skal til Vinden; her er Pengene, og er det for lidt,

saa er her flere« — se det var der Mening i. Han havde tænkt, han skulde faa saadan noget ud af det paa en Maade. Men dette her! — nej, nu gaar det ad Hækkenfeldt til med hele Skidtet . . .

»Men se dog her, Jens, hvor »Folkebladet« skriver kønt om dig!«

»Ja Herregud, bitte Sine! pæne Ord og Talemaader! — men Pengene — disse lumpne Skillinger! — Men jeg ser nok *min* Skæbne; jeg kan lige saa stille synke i Muldet igen med min Vindplov. Jeg kan godt gaa hen og lægge mig, og saa kan min Opfindelse raadne og ruste op. Saa, naar jeg er væk, vil man sige: »Det var for Resten en underlig Fyr, den Jens Rod! — Hvordan — opfandt han ikke noget?« og saa kan de lede efter Stumperne.«

»Men hvad vilde du da . . .«

»Jeg vilde gøre et Værk, der skulde gaa over i Folkets Brug og tage mit Navn med sig!«

»Nej, jeg mener, hvad vilde du, de andre skulde gøre andet end omtale din Opfindelse godt? — Jeg synes, Udsigterne er bedre end nogen Sinde.«

»Pengene? — Pengene til at lave en virkelig Vindplov, der kan arbejde i den virkelige Jord, saa alle Fæhoveder kan se det og tage og føle paa det? Saadan en koster Penge, kan du tro. — Nej, det synker, du!« sagde han og trak sig i Skægget.

»Skulde det være mange Penge?« spurgte hun.

»Ikke saa faa!«

»Jeg har jo endelig et Par Skilling!« vedblev hun.

»Har du!?«

»Ja, jeg har lagt dem til Side i flere Aar, lidt efter lidt, for jeg tykkes nok, det anede mig, at det vilde komme saadan en Dag, da du vilde trænge gruelig haardt til dem. Sommetider har jeg haft flere, men naar det har knebet . . .«

Jens Rod vendte sit Ansigt bort og glippede lidt med Øjnene, men han trykkede Konens Haand, som da de var Kærestefolk.

»Hvor mange har du saa?« spurgte han lidt efter og saa op med et lyst Aasyn.

»Der skulde være 75 Kroner!« svarede hun, idet hun hentede dem inde i Sovekammeret.

»Men det er vel for lidt?« spurgte hun og saa paa ham.

»Ja for lidt er det, for der skal flere Hundrede til!« svarede han smilende. — Men du skal have Tak, Sine! — Du har altsaa hele Tiden for Alvor ment, at der virkelig vilde komme en saadan Dag! — Ja, saa! ja, saa! . . . Det er godt! . . . Hør du! Vi kunde jo sælge Huset?«

»Ja, hvad saa?«

»Der kunde jo nok blive saa meget tilovers, som jeg behøver, naar jeg nu har disse her.«

»Saa skulde vi af med Koen?«

»Ja, det skulde vi!«

»Og saa skulde vi bort herfra?«

»Det skulde vi vel ogsaa!«

»Jens, jeg tykkes, vi har haft det saa rart her i mange, mange Aar!«

»Det har vi ogsaa, Sine!« —

»Hvorhen saa?«

»Ja vi maa vel sidde til Leje i Fjordby eller et andet Sted, for det første!«

Der var stille en Stund. Saa fik hun travlt ude i Køkkenet, og der blev ikke talt mere om Sagen i nogen Tid. Saa en Dag, han sad og grublede ved Bordenden, kom hun hen til ham og spurgte, hvad der kunde ske, om de solgte Huset?«

»Der sker det« — udbrød han med ungdommelig Iver — »at Jens Rods Vindplov kommer paa Støberiet og kommer til at gaa rundt med rigtige store Vinger ude paa Markerne for Næsen af Fjordbyerne!«

»Lad os i Guds Navn prøve det, Jens!«

»Ja, men kan du være glad ved det, Sine? ellers saa skal det — saa bandte han — aldrig ske!«

»Jeg kan ikke være glad, uden vi gør det.«

Han sprang op, vippede med Brynene og sagde:

»Nu skal det igennem, om det saa skal knage!«

Den Gang var Jens Rod 58 Aar gammel.

VI.

I »Folkebladet« stod at læse, at der paa Finansloven var bevilget Husmand Jens Rod Pedersen af Sandmosen 1000 Kroner til Udførelse af hans Vindplov.

Fjordbyerne tørrede deres Briller, de, der brugte saadanne, og læste om igen, og Nyheden løb fra Mund til Mund, frem og tilbage og rundt; den vidste næsten ikke, i hvilken Krog i det gamle, skikkelige Fjordby den maatte være.

Naar Jens Rod nu saa ind over sin Fremtid, var det, som Gryet vældede frem under mørke Skyer, og den dejlige Dag fødtes af Dæmringen. Han havde saa travlt, som han var kommen for sent op, han ilede og jagede, og Tankerne løb endnu raskere, langt frem, hvor der var en stor Fabrik med forfærdelig store Bygninger og saadan en Masse store og smaa Møllevinger, der alle løb rundt over Tagene, og paa denne Fabrik lavedes ikke andet end »Jens Rods patenterede Vindplov«. Men til sidst løb selve Tankerne rundt . . .

Der blev meget at foretage for ham i den følgende Tid paa Støberiet og hos Møllebyggeren. Han blev nødt til i mange Stykker at bøje sig for den tekniske Kyndighed, der blev stillet ham ved Siden, uagtet han var vis paa, at hans Mening var den rette. Og for hver Gang hans Vilje og Evne maatte give sig, var det, som hans Ryg krummedes. Det gav vaagne Nætter og hvileløse Tanker alt det, han fik at arbejde med, de Vanskeligheder, han ikke havde tænkt sig, og de Hensyn, han ikke forud havde kunnet tage.

Som Vindploven skred fremad og blev prøvet, viste det sig, at den ikke nær saa godt svarede til Hensigten, som Meningen havde været, og

[illegible] den lang maatte den [illegible] [illegible]-[illegible].

[illegible] den grusomme [illegible] om [illegible], [illegible] den gamle Mand og satte sine Rynker [illegible] [illegible] Ansigt. —

[illegible] Vindploven laa i [illegible] Flad var et stadigt [illegible] ved den store Landmandsudstilling i Aalborg, hvor den kunde [illegible] og beundres.

Tusinder af Folk og Fæ var samlede her fra hele Egne. Det bølgede og vrimlede af [illegible] Vaseer rede paa den store Plads mellem Telte, Tribuner, Skur og Træbygninger under vajende Vimpler og Flag. Som et Hav brusede Lyden af alskens Struber og Instrumenter. Og oppe paa en høj Mark i en Udkant af Udstillingspladsen gik Vindplovens Vinger rundt.

Folk gik fra og til og saa den arbejde. De syntes alle, det var en ganske mærkelig og godt opfunden Maskine, men praktisk brugelig! — de rystede paa Hovederne. Jens Rod, der nu i Grunden saa gammel ud med graanet Haar og Skæg, styrede og tumlede med sin Plov paa bedste Vis og gav paa en stilfærdig Maade enhver Spørger Svar.

En Stund var der ingen Folk hos ham, og han sad med Albuerne paa Knæerne og saa ned i den oprodede Muld, mens Tankerne streifedes om, hvorvidt Folk havde Ret i deres Dom.

»Tillader Hr. Professoren, at jeg tager hans verdensberømte Opfindelse i Øjesyn?« raabte en lystig Stemme.

»Er det dig, Markus!« svarede Jens og saa op med et tungt Smil.

Markus saa meget medtaget ud i sin lasede Dragt. Han løb rundt om Maskinen, følte paa den, saa den efter indvendig og lod Blikket løbe op ad Stativet.

»Naa, saadan ser den ud!« — sagde han med et fornøjet Ansigt. »Kør saa lidt for mig, Jens!«

Han foretog en Pløjning, mens Markus stod glad og saa til.

»Det var da morsomt, du fik denne Dævl i Gang, Jens. — Jeg tænkte jo nok, du maatte være her i Dag. Jeg har hørt dig omtale helt nede ved Aarhuskanten, og du har været i Avisen og faaet Statsunderstøttelse! — Ja, Jens« — tilføjede han alvorligt — »du har da vundet Sejr med *dit!*«

»Sejr! — Det er ikke saadan en Sag at vinde Sejr med noget, Markus, og En er næsten lige gammel nok til at tumle med disse her Ting nu!«

Markus havde taget en Flaske frem af Lommen.

»Holdt, bi! lad os først faa en af Sines Mellemmader!« sagde Jens, og af Vindplovens Indre halede han en »Tejne« frem, som han aabnede og fremtog nogle meget tarvelig paalagte Brødskiver.

»Ja, det er jo et gammelt Ord, at Brød til Brændevin er bedre end Hug til Øl. — Tak! — Skaal!«

Der var ikke saa megen Lystighed over Markus som ellers, og de rødrandede Øjne gav

jævnlig Vand ned ad hans oppustede Kinder — som ofte hos ældre Folk, der nyder megen Alkohol. Heller ikke Jens var saa snaksom, som naar han før var sammen med Spillemanden.

Der kom nogle Mænd op mod dem fra Udstillingspladsen. »Det er ikke værd, *jeg* sidder her ved dig nu, naar der kommer saadanne pæne Folk!« sagde Markus, da han saa dem, rejste sig og tog Violinposen under Armen.

»Kom hjem til mig om nogle Dage. Jeg tror, du kunde have godt af at hvile dig ud og hæge dig lidt hos os, og du ved, at Sine har ikke noget imod, at du kommer!«

»Tak, Jens! — Ja, du har en god Kone!« svarede Markus og sjokkede hen over Pløjningen. Jens Rod lukkede »Tejnen« og gjorde sig færdig til at tage imod dem, der kom.

VII.

Ingen spurgte mere efter Vindploven, ingen talte om den, ingen tænkte mere paa den. Jens Rod førte en tyst Tilværelse i det afsides liggende Mosehus, og om hans Opfindelse blev der ganske stille, Glemselen lukkede sig over ham og den, og Tidens Vande strømmede frem over hans Hoved.

Der blev kun lavet den ene Plov for Statsunderstøttelsen.

Længe holdt han igen, men omsider nødtes han til at forstaa, at hans Livs stolte Drøm havde opløst sig i en — Skuffelse.

Da dette imidlertid blev ham klart, rigtig skærende klart, saa bristede det for ham. Det var, som Livets Foreteelser gled bort fra hans Syn og Sans, og langt, langt bort, hvor han ikke evnede at skelne Lyd eller Bevægelse; han selv stod svimlende tilbage midt i Øde og Tomhed, og gennem en Dødsens Stilhed sank og sank hans Tanker som døde Fugle.

Skuffelsens Taage drog sig sammen om ham og mørknede hans Forstand. —

Han blev opsagt fra sit Arbejde det ene Sted og det andet Sted. Han kunde nemlig falde i Tanker midt under Arbejdet og blive staaende i Timer uden at røre en Haand til noget, staa og stirre som efter noget kært, der var tabt og forsvundet. Der kunde jo tales til ham, saa han vaagnede, men snart sank han igen hen i denne Søvngænger-Tilstand.

Saa maatte Sine ud med Krukken og Posen den lange Vej til Byerne. Tungt og trælsomt var det for den gamle Kvinde at gaa Ydmygelsens Gang, men hellere det end bytte deres Hjem med Fattiggaarden. Til Mosehuset knyttede der sig et langt Livs mange Minder, *der* kunde hun i Fred for Mængdens Øjne pleje *ham,* for hvem hendes Hjærte bankede saa varmt som nogen Sinde, og *der* kunde hun i al Fattigdommen og Nøden med sin Kærligheds Varme mildne hans sidste mørke Dage.

Det var smerteligt for hende at se, hvorledes han tabte mere og mere af den lyse Forstand, hun før havde været saa stolt over. Men han var saa stille og god, og naar hun strøg ham

over Haaret, lyste det blinkvis i de matte Øjne, og Taarerne randt ned ad de magre Kinder.

Det meste af Tiden sad han i Kakkelovnskrogen, mimrede med Munden og stirrede ud for sig med sit døde, udslukte Blik. Han blev en Olding paa kort Tid.

Endelig ynkedes Døden over ham.

SLID

I.

Ole hed en Karl, der i tolv Aar havde tjent hos Povl Kræensen i Kanstrup. Han var svær af Skikkelse, meget høj og ludede lidt, havde blondt Kindskæg og blaa, gode Øjne.

Hans Kæreste, Røde-Maren, havde de sidste fem Aar tjent paa samme Sted. Hun var meget fregnet, især om Sommeren, og havde flammende rødt Haar. Hun var en lille fastbygget en med kraftigt Liv i de graa Øjne, der under lyse Vipper sad og tindrede i godt Lune. Naar hun lo, saa man hele Tandrækken, og hendes Braknæse stræbte i Vejret midt i det runde, fornøjede Ansigt.

Det daglige Samvær havde været saa hyggeligt. Naar han saa hende skynde sig over Gaarden med et Par Spande Mælk til Kalvene eller Valle til Grisene, saa fornøjede det ham at lægge Mærke til, hvor de tykke Ben i klaprende Træsko kunde rappe sig over den brolagte Plads. Naar hun tumlede Bøtter og Baljer, saa de skramlede, skurede Træet hvidt og Jærnbaandene skinnende blanke og satte dem til Tørre paa Tremmebænken ved Bryggersdøren, saa blev han glad ved at se, hvor

hun dog kunde nytte Næverne. Hvor hun færdedes i opskørtet Travlhed, frydede han sig over hendes kraftige, spændige Krop, der sprængte baade Knapper, Maller og Hægter; han smilede lykkelig og tog sig en frisk Skraa — nota bene af Obels i Aalborg — for at gøre Stemningen fuldkommen.

Sommerdagene henrandt mellem krydrende Hø og friskduftende Neg. Under Leens skære Klang og livsglad Spøg gled Arbejdet som en Leg, og det muntre Arbejdsliv i Skjorteærmer paa solvarme Dage og Skyndingen ved Bjærgning af Aarets Afgrøde bragte dem nærmere sammen.

Om Vinteraftenerne, naar hun skulde ud at malke, fulgte han hende med Lygten og fik sine Kys i Staldgangen . . . . Naar de traadte ind i den lune Staldluft, rejste Køerne sig, krummende Ryg, drynede og vendte deres gumlende Muler om imod dem; Hestene skrabede, rystede sig og raslede med Grimskafterne. Han gik ind i Loen, trak Skodderne fra Krybben og fodrede Bæsterne, der pustede i Hakkelsen og sparkede i Bessingen. Saa lukkede han igen og kom ind til Maren, hvor Mis listede sig varsomt frem, mjavede og strøg sig op ad hendes Skørter. Han stillede sig med Ryggen mod Stænget, Hænderne i Lommen, tyggede paa Skraaen, og saa pratede de, mens de fine Mælkestraaler skummede i Spanden, og hun flyttede sig fra Ko til Ko.

Og der var jo saa meget at drøfte: Om de nogen Sinde skulde faa deres egen Stald, deres egne Køer at malke og fodre, deres eget

Hus, deres eget Hjem. — Hvorledes det skulde gaa til, og hvordan alt saa skulde være...

Det var ved en Legestue for fem Aar siden, at Trolovelsen havde funden Sted.

Længe havde han baaret paa en lønlig Følelse, der ofte var ved at tage Magten fra ham; men naar de var ene sammen, var det ham ikke muligt at sige *det,* der netop skulde siges ved en saadan Lejlighed.

Saa var der som sagt Legestue. *Han* dansede ikke meget, men *hun* fløj fra Arm til Arm og var saa fornøjet. Det syntes han ilde om. — Det snørede sig sammen øverst i hans Bryst til nogle kvælende Fornemmelser, mens han stod i Døraabningen og saa paa de dansende. I et Hjørne skimtede han Jens Rod, der lod Buen flyve over Strængene, mens det faldende Støv pudrede Haar og Skæg og lagde sig tykt i Folderne paa hans Vest. Lyset i et Par smaa Lamper viftede, thi rundt i Dansen susede de unge. I en Taage af Støv og Sveddampe saa Ole dem fare rundt ... *der* var hun igen, og som hun lo...

Tyk, sur, opvarmet Luft strømmede ud af Vinduer og Døre, Dampene fortættede sig til store Drypper paa Loftet og drev i tunge Taarer ned ad de graa Karme.

Han stirrede endnu en Stund ind i Taagen og ærgrede sig. Nu dansede hun igen med Jens Prøjser, den Avekat! — og saa klemte han Skraaen.

Ole tyggede den Aften en Tiøres Rulle af Obels og skyllede mere Punch i sig, end han havde godt af.

Thi, hvordan det kom sig, sad han snart ved Drikkebordet. Han lod sig falde ned i en Krog, hvor han blev siddende ganske stille, meget bleg, stirrende, uden at forandre en Mine, mens de andre støjede og larmede; — han bare drak, som det var hans Livsopgave at tømme alle de Bægere, der kom i hans Nærhed.

Efter nogen Tids Forløb begyndte det at snurre i Hovedet. Han syntes Bordet løftede sig med alle Glassene og dansede rundt, og han selv — det hele løb rundt. Det summede og larmede, men hvad det var, de enkelte Lyd kunde han ikke opfatte. — Saa rejste han sig og stod og mumlede noget om de Satans Kvindemennesker...

Da han kom udenfor, løb han mod Bindestenen. »Det var da ogsaa spedalsk!«

Idet han traadte til Siden, var han lige ved at falde over en Trillebør: »Nej, nu tror a sgu....«

Mere fik han ikke sagt, for da han blev nødt til at gribe for sig, satte han Haanden ind gennem en Rude; og i bare Forbavselse blev han staaende stille som en Mus.

Indenfor var der nogle Piger, som skreg, og ud styrtede mange for at se.

»Hvem er det, der spøger?« spurgtes der.

»A kan Fa'n fløjte mig ikke gøre for det. Det er saa spedalsk i Aften, og saa er det saa mørkt!«

»Hi! hi! hi!« — lo Pigerne, der stod i Klynge og trykkede sig op ad hinanden — »Det er jo stjærnelyst, Ole!«

»Stjærn — he! — ja, det kan s'gu gerne

være, a har en Stjærn — he! — Det er da ogsaa spedalsk!« —

Senere, da han sad paa en Kasse og svalede sig, lagdes der en Haand paa hans Aksel.

»Ole,« sagde hun. Det var Maren.

»Falsk som Skum paa Vand!« svarede han med kold Foragt.

»Men er det din Mening, saa vil a...«

Hun lo igen.

Saa sagde han, idet han sprang op:

»Bitte Maren! a holder den Onde tæske mig saa møj o dæ!«

Saaledes friede Ole.

II.

Sommeren kom. Den dryssede Lys over Landet og ud over Havet, der bag Klitterne rullede sine Dønninger ind mod Stranden. Ingen Skove lukkede for Udsynet, og med udbredte Arme favnedes Sommerens rige Lys. Klitternes hvidgule Sand drak sig mæt deri. Marehalmens Buske badede sig deri, og ind over det lyngbrune Land krøb Skyggerne i Skjul under det lave Purl og gemte sig i de dybe Hjulspor. Sommeren sang i Lærkens Toner, duftede fra Blomsternes Bæger, blinkede paa hvide Sejl spredt over Havet, og saa laa den midt paa Dagen og gnitrede i det aabne Landskab. Øjet frydedes, naar det hist og her fandt en grøn Sig med en Pyt Vand, og Blikket vederkvægedes ved at hvile i Havets blaa Farve.

Ude i Sommeren, i Klitlandet drog Ole lang-

somt sin Fure. Af denne ubrudte Jord havde han købt mangfoldige Tønder Land af sin Husbond. Det kneb undertiden med at tage fuld Fure, for de mange Tuer og smaa Ujævnheders Skyld, men de kom da til at ligge der, den ene ved Siden af den anden; — gennem tung Jord og filtrede Rødder skar hans blanke Plov.

Det var en stor Stund for ham, da han første Gang spændte Jærnet i Jorden her. Han følte sig saa højtidelig stemt, trængte ligesom til Andagt, Indvielse, Velsignelse ... Han saa ud over sin vide Ejendomsstrækning, hvor aldrig før et Redskab havde prøvet paa at bryde ny Jord; — saa tænkte han paa sit Studepar og sine Arme. Han anede i et Øjeblik, hvad som forestod for mange Aar, for hele hans Liv. Og det var derfor han syntes, det var saa hellig en Time.

Saa sagde han, ligesom naar han holdt uden for Husbondens Dør med hele Familien og skulde til Lendum Marked: »I Guds Navn!« — Og saa drev han paa Studene.

Lyset dirrede. Lærken sang, Seletøjet knirkede, Rødderne rykkedes træge op af Jorden og sprang for Jærnet. Ole drev ganske langsomt frem over Fladen med sin egen Plov i sin egen Grund.

Hvor vilde han ønske, at Maren havde staaet der henne ved Jordhuset og set ham pløje og virke med deres egen Drivkraft. Men i Aar kunde det ikke blive. — Maaske han til næste Aar kunde faa bygget saa meget, at der kunde faas Rum til en Stue; og ved den Tid kunde der maaske ogsaa holdes en Ko .... »Naa, du

bitte brogede! — Vil den graa trække dig i Hamlen? ..... Lad dig ikke gaa *paa*, bitte... ikke gaa *paa!* — Naa, st! st! — for saa kommer vi skam ingen Steder. — Naa, st! st! —« Ja til næste Aar maatte det blive....

Medens Trækdyrene bedede, brugte han sin Spade. Der var Tørv, som skulde graves til at bygge videre paa Jordhuset, der var Inddigning at besørge, Grøfter at kaste, Brinker at jævne, Huller at fylde, og Lyng var der ogsaa at slaa imellem til en Skilling.

Naar han havde gaaet efter Studene en Tid, faldt Spaden saa dejligt i Haanden, og han slyngede Stik paa Stik ud over, som det var en Fryd at tumle med den Jord og rigtig danne den efter Ens Vilje.

Det var, som han med sin Spade vilde grave sig Lykken til, og virkelig tyktes han at mærke, at han blev gladere for hvert Kast, som rullede, hver Fure, der laa, at hans Hjærte slog friere og stoltere, at han rykkede nærmere mod det, han glædedes ved.

Han troede nok, han skulde bryde frem til at blive sin egen Mand, der kunde bære sit Hoved lige saa højt som nogen Gaardmand i Kanstrup og sætte sin Hat, som han vilde, tage den af, naar han syntes, og lade den sidde, om han tyktes saaledes, ... saa tog han en umaadelig Spadefuld og kylede saa langt, saa langt, idet han trak paa Smilebaandet.

Var Dagværket endt, stillede han sig udenfor Hytten i Aftensvalen med Hænderne i Lommen og tyggede paa Skraaen. Han mærkede Hvilen som en behagelig Strøm gennem sin

sunde Krop. Hans Øje fulgte Furerne, som øgedes, og Grøfterne og Digerne, som stedse blev længere. Han syntes, det groede for ham. Da blev hans Blik mildt og fugtigt.

Aftenens lette Skygger listede sig frem og gjorde Omridsene bløde. Ingen Hund gøede i Nærheden, ingen Støj fra noget Nabolag. Ensomhed. Havet durede dæmpet i Stranden, en Vibe skreg, en Hjejle fløjtede. — Mod Øst drog et Bakkedrag sig ud mod Havet. Yderst oppe stod en Baake som et mægtigt sort X mod ren, blaa Himmelgrund, og længere inde skimtedes de hvidkalkede Mure af Povl Krænsens Gaard. Han saa derop og smilede.

Han dvælede endnu en Tid, for det var som en Gudstjeneste at staa her og føle sig saa ydmyg og lille midt i det store og mægtige, der ligesom bar ham.

Han saa, hvorledes Natten kom, den blide, kølige Sommernat, og viskede Grænserne ud, saa kun det endeløse Himmeldyb blev tilbage. — Saa gik han ind og borede sig ned i en Bunke Hø, der i et Hjørne af Jordhytten udgjorde hans Natteleje.

III.

En Sommerdag besøgte Maren ham herude. Struttende af Livskraft, glad og smilende kom hun til ham i en ny Hvergarnskjole og nystrøget Forklæde med friske Folder.

Han trykkede hende lykkelig til sit brede Bryst, og saa gik de Haand i Haand rundt og

saa paa Herlighederne. Han udviklede saa mange Planer og talte saa længe, at hun gav sig til at skoggerle:

»Men det er da forfærdeligt, som du er bleven til at snakke!«

Han smaalo og svarede:

»Ja, der er saa længe imellem jeg faar talt ud; for ser du, Studene kan jeg jo nok snakke lidt med, men de forstaar mig jo ikke, og — æ — se saa har jeg i Grunden haft det som Adam i Paradiset!«

De lo igen. Solen lo, og Lærken sang, og Livsmod lyste i de to glade Menneskers Øjne. —

En Vinter havde raset ud over Egnen. Stormen havde fejet Sneen sammen i store Dynger og Driver, saa man knapt kunde komme fra By til By. Den havde skreget ind ad enhver liden Revne og Sprække, gjort Smaafolk rædde og tæret deres dyre Tørv. Strandfogdens Smaabunker af ilanddrevet Tømmer blev borte om Natten, og ikke en Pind var at se langs Kysten. Havet var islagt mod Land, Fiskerne bankede de valne Hænder og stirrede ud efter, naar Isen dog vilde brydes. — Da flyttede Ole op til Povl Krænsens med sine Stude.

Da Sommeren kom, blev de gifte. Og Ole var glad ved, at det var overstaaet, for det havde haft sine Bryderier.

Han havde staaet forved Alteret i den store, tomme Kirke og følt sig helt fremmed i sin ny Vadmelsdragt, der ikke vilde danne sig efter Kroppen. Saa kom han til at se paa Præstens Støvler, der havde en Lap over Snuden, hvilket bragte ham i Tanker om Laurids Sko-

mager, der havde været i Klitgaard at sy paa Seletøj; den Dag han købte den graabrogede Ko. — ret et dejligt Avlsdyr! ....

Saadan løb Tankerne paa egen Haand. Han vidste jo godt, det var ugudeligt, men jo mere han søgte at holde dem sammen om det vigtige, som foregik, des vildere fløj de til alle Verdens Hjørner, og Præstens Ord lød som en fjern, mumlende Strøm. — Det var ved at pine Sveden ud.

».... om du vil have hende, som hos dig staar?« —

Præsten maatte gentage: »Vil du have hende ...«; saa fo'r Ole op og sagde i en flyvende Fart: »Jo, jo, det byder sig selv!«

Præsten smilede og fortsatte. Ole rødmede, kløede sig bag Øret og skottede til Maren, der ligefrem blussede.

»Det var da ogsaa spedalsk!« tænkte han. —

Men, som sagt, nu var det ovre, og han havde hende hos sig. Hun hjalp ham trolig med Arbejdet, der gik med Liv og Lyst, kortede ham Tiden med Spøg og Munterhed og krydrede ham Dagen, der svandt som et Pust.

Men saa kom der en Tid, da Maren blev stille, hendes Livslyst dæmpedes, og Ole fandt Anledning til at granske over en mulig ny Udgiftspost, som maaske med Tiden kunde blive brydsom nok og true hans Livs Maal. Naturligvis havde han ikke noget imod at... men det koster minsæl.

Men da de spæde Skrig lød i hans Stue, blev Ole som vild af Glæde. Han kunde forlade sit Arbejde og næsten løbe ind for at tage

det lille Væsen paa sine store Arme og hoppe og danse og gøre Kunster, saa Maren maatte le, til hun fik Taarer i Øjnene. Stundom kunde han næsten brøle af rasende Lykke og tumle saa dristigt med den lille, at hun af Frygt for, at der skulde hænde noget galt, smilende maatte lægge sig imellem.

Ved hvert Barn, som kom efter, var han lykkelig og dog, — paa den anden Side øgedes hans Ængstelse; den rejste sig Lag paa Lag, naar han gik i Enrum med sine Udregninger, til en høj Mur, der hindrede de lyse Udsyn.

Hans stolte Drøm var nemlig at blive Selvejer; saaledes at forstaa, at han ikke skyldte saa meget som en tynd Toskilling hverken paa Gaard eller Grund, thi først saa syntes han at være sin egen Mand for Alvor. Han var født i Fattighuset og havde i sin Tid gaaet med Posen. Derfor var hans Livs Stolthed og Ære at bryde gennem de hindrende Lag, til han naaede en uafhængig Stilling. Han talte aldrig derom, hentydede aldrig dertil, men aldrig gik der en Dag, sjælden en Time, uden at dette Maal vinkede ham med sin Fortryllelse. Han foretog ikke et Skridt, fattede ikke en Beslutning, inden han først søgte at klare, om det vilde hæmme eller fremme hans Plan. Han tænkte paa denne, naar han sov ind; naar han vedblev at bøde sine hullede Træsko Gang efter Gang, og naar han tørrede sine gamle Skraaer for at blande i frisk Tobak. Uden nogen havde en Anelse derom, var det denne Tanke, der ragede frem i hans Bevidsthed og hvorom alt andet samlede sig.

Kunde han føre et Bevis for, at han og Maren — en fordrukken Kvindes uægte Barn — var fuldt saa dygtige og lige saa agtværdige som selv de mest ansete i Sognet — ringere vilde han nødig nøjes —, saa var hans Maal naaet. Han vilde sætte Livet ind paa at føre dette Bevis, og derved gøre det saa grundigt, at naar Dagen kom, Sejrens Dag, da maatte alle tvinges til at godkende det.

Men *hvis* det skulde glippe, *hvis* Sygdom og Uheld, *hvis* Marens Moder, der rendte i Landet med en Blikkenslager, væltede ind over ham; *hvis* Børnene skulde komme en efter anden, Udgift efter Udgift ....

Det var saadanne Tanker, der kæmpede i hans Bryst, naar han gik ved sin daglige Dont.

Men Ole lagde sig ud i Selen med sine Kæmpekræfter og udrettede næsten overmenneskelige Ting. — Han kaldtes almindelig blandt Folk for Ole Slider.

IV.

Børneflokken øgedes, Kreaturbesætningen tiltog, og de grønne Agre bredte sig videre og videre i det mørke Klitland.

Imidlertid rejste der sig en mærkelig Bygning under Oles egne Hænder. Økse, Sav og Murske vænnede han sig til at bruge i sin Fritid, og af de Emner, han havde ved Haanden, byggede han til sit Hus en Fløj hist og en Udbygning her, saa det efterhaanden blev til en hel Gaard med mange Vinkler og Kroge.

Efteraarsstorme sendte ham Bjælker fra Pommern, Bord fra Finland og Skibsvrag fra alle Nationer, Limsten savede han ud i Tirup Klev, der ikke laa saa langt borte; Sandtørv og Lyng havde han altid til sin Raadighed.

Men man skulde ogsaa tro, at hans Gaard ved en Forvirring havde klumpet sig sammen af de forskelligste Huse mange Vegne fra, saa aldeles uden Harmoni og Stil var den.

Tæt paa den østlige Side i Læ af en Klitrække laa den. Naar det blæste, indhylledes Gaarden i en Taage af flyvende Sand. Det føg i Vejret, hvirvledes rundt og lagde sig til Hvile i Dynger og Smaahobe i de mange Kroge mellem Husene. Det fyldte Øjne og Ører, naar man kom udenfor, piskede paa Ruderne og smøg sig ind i Stuen ved de utætte Vinduer.

Aar efter Aar tilsaaede Maren sine Bede og plantede Blomster; Aar efter Aar udslettede ogsaa Sandflugten hendes Spor. Saa rejste Ole om Haven en vældig Jordvold med et Gærde i Kronen af Enebærris, der naaede i Højde med Tagskægget. Malurten, der stod i Buske langs Muren, klarede sig godt, Balsam og Ambra stod grøn, men hendes Asters og Reseda krøb undselig ned i Sandet, og de høje Georginer hang sørgmodige med Hovedet ved Siden af en Bikube.

Uden om Gaarden strakte sig de snorlige Agre. Paa lave Straa vippede smaa Aks med faste, sunde Kærner; og naar Ole lod Blikket strejfe ad de lange Agre over det vuggende Korn, saa forsvandt de tynde Steder. Hans Græsmark rødnede af Syrer med brunskedede

Panderokke imellem, men Køerne fandt den fine, nærende Klitgræs paa Bunden og trivedes derved. Der var mange, mange Agre med Korn og Græs; lysere og mørkere i regelmæssige Felter laa de, omsluttede af brun Hede og graa Klitter. Ungkvæg, Faar og Gæs flokkede sig paa hans Jord. — Her var det Kongerige, hans Virksomhed havde skabt; og hvert Aar gjorde han nye Erobringer fra det lynggroede Land.

Naar Agrenes Velsignelse var sanket i Lade, da var det en Fryd for Ole at røgte og pleje sine Kreaturer, at feje og rengøre Stalden, at brede frisk Strøelse under dem, at børste og pudse dem, og de muslende, gumlende, gnaskende Lyde af de mange tyggende Dyr kunde ret bringe ham i godt Lune. Ethvert brugeligt Straa, der var tabt, tog han op som et Bidrag til Livets Lykke, og han fandt det opbyggeligt at bære til Krybberne og se de mange Liv trives og vokse Dag for Dag. Han omgikkes sine Dyr som gode Venner, pratede og underholdt sig med dem, klappede og kælede for dem. De befandt sig vel under hans Omhu, og naar de gnubbede sig op ad ham og snusede til ham med deres savlende Muler, saa opfattede han det som en venlig Tilnærmelse. — Stalden med den lunkne Ammoniakluft var ham et kært Opholdssted.

Men Troner kunde omstyrtes, og Riger gaa til Grunde, uden Ole anede det, thi der førte ingen Traade ud til ham, ad hvilke Verdensbegivenhederne kunde forplantes. Han hørte nok Tale om Rigsdagsvalg og Andelsvæsen, men

de nymodens Røster, der summede i Luften, skyede han uvilkaarlig som farlige for hans snevre Livsmaal.

Det kunde træffe, at nogle tørstige Turister i Sommertiden kom indenfor, ellers saa de næsten aldrig fremmede, og sjælden kom Ole til Landsbyen. Dog var der en Tid, da det skete i det mindste een Gang om Aaret, naar Jordemoderen skulde hentes. Om Vinteren trak han hende paa en Kælke, om Sommeren kastede han Træskoene og løb til Klitgaard efter Vogn.

I Kirken kom han kun, naar Nødvendigheden krævede det, f. Eks. ved Barnedaab. Og naar han i saadan Anledning maatte ind til Præsten, var det noget af det, han mindst af alt satte Pris paa.

Præsten tog ved en saadan Lejlighed sin lange Pibe af Munden, kiggede over Brillerne, saa stift paa ham og sagde i en mild, bebrejdende Tone:

»Det er saa sjældent, jeg ser Dem i Guds Hus, Ole!«

»Ja — jow!« svarede Ole og saa sig forlegen om efter et Sted, hvor han kunde spytte.

»De har vel ikke glemt, at der kun er eet, der er fornødent?«

»Nej — jow, — det er saa møj vis!«

Ole vilde gerne indrømme hvadsomhelst, naar bare Forhøret ikke maatte blive for langt.

— Een Gang om Aaret indtraf den store Begivenhed, der fik Sindet til at svinge om sit Hvilepunkt. Det var Lendum Marked.

Naar de nærmede sig Markedspladsen, saa de lange, hvide Teltrækker med vajende Flag,

hørte Køernes Brølen, Lirekasser, Horn og Trommer og al den øvrige Larm og Spektakel, saa hoppede Hjærtet af Forventning. Hvert Aar drev de Dagen hen, til de blev trætte; men hvert Aar stod dog atter denne Dag i Glans for dem og vinkede med sin brogede Vrimmel af usædvanlige Fremtoninger.

Havde Ole fuldført sit Prang, søgte han Maren og Børnene. Disse gik med en Kringle i den ene Haand og en Trompet eller Mundharpe i den anden, og saa gnavede de vekselvis af Kringlen og tudede i Hornet og spurgte og spurgte i det uendelige med Munden fuld af Mad og Krummer i Mundvigene.

Ned langs Grøntsælgernes Borde, Bagernes Boder og Haandværkernes Udsalg, op langs Beværtningsteltene, forbi Gyngen og Gøglerne, som særlig tiltrak dem ved deres Fagter og Grimasser; gennem et Mylr af Mennesker, kendte og ukendte; der var nok at se .... Ned og op, frem og tilbage Dagen lang.

V.

Den 1ste Juni oprandt med smukt Vejr. Den Dag var det 25 Aar siden Ole Slider havde taget fat paa sin Opdyrkning. Gælden var betalt, han var Selvejer, Maalet var naaet.

Solen skinnede paa hans Bygninger, der var som fornyede. Murene lyste i hvidkalket Friskhed, Vinduer og Døre smilede i lyseblaat, Bindingsværksstolper og Portene glinsede af Kultjære.

Over Døren til Materialhuset, over Havelaagen og flere Steder prangede ilanddrevne Navnebrætter med forskellige Indskrifter: »Søløven af Arendal«, »Ora & Labora von Stettin« osv. Inde i Haven stod en hvidmalet Gallionsfigur, forestillende Afrodite, der fødes af Havets Skum.

De havde begge i mange Dage vadsket, kalket og malet for at alt rigtig kunde straale paa denne Dag, Sejrens Dag, Jubilæumsdagen.

Han var i Marken. Stift og tungt førte han sit store forslidte Legeme, der ludede mere end før; han ømmede sig i den ene Hofte.

Det var, som han i den sidste Tid havde tabt nogen Lyst, som ingenting rigtig vilde flyde for ham, Tankerne løb bare rundt og kom ingen Vegne, — — og han vidste for Resten heller ikke, hvad han videre skulde granske ud, ikke var der mere, han ville opdyrke, Husene var tilfredsstillende, Besætningen efter hans Hoved, Gælden betalt. Og det var altsammen meget godt, men velfornøjet var han ikke.

Men det maatte da komme, det, han havde ventet paa. Der maatte aabne sig en Port til noget herligt, som han hidtil havde været udelukket fra.

Han ventede det.

Og i Dag maatte det komme. Agrene maatte se prægtigere ud, Fuglene synge lifligere, Solen straale stærkere end sædvanlig, — men det var slet ikke Tilfældet. Øjet blev hurtig mæt af Overskuet, og han følte sig endog noget dvask . . . Det kunde maaske ogsaa have sin Grund

i, at han vist ikke var rigtig rask. Den Værk! eller hvad det var for noget, der tumlede i hans Krop og kun undte ham en karrig tilmaalt Nattehvile . . .

Naa, men i Dag *skulde* der være Fest. Han vilde køre op til Landsbyen i sin ny Vogn. Det skulde blive morsomt at køre gennem Byen med det stærke Spand. — Mage til Stude var der ikke i ti Miles Omkreds, nej det var der s'gu ikke — med sit stærke Spand, ja, og en velfyldt Pengepung i Bukselommen, — tænkte han og smilede. — Som en gældfri Mand gennem sin Fødeby, hvor de svære Gaardmænd stak i Laan til Halsen, Kreditforening og Veksler, alt det nymodens Væsen . . . Jo, de skulde ligegodt faa ham at se i hans flunkerny Vogn, og de vilde nok kigge efter ham, ham, Jens Drejers Dreng, der havde tigget i de fleste Gaarde, — jo, det var *ham* . . . ja, min Sandten var det saa, det *var* ham . . . tænkte han og rejste sin krumme Ryg . . .

Noget efter var Ole i fuld Vadmels Puds og paa Vejen til Landsbyen.

Skomager Andersen sang som sædvanlig for det aabne Vindue, Partikulier Willumsen sad paa Havebænken uden for Huset og klappede og kælede for sin store fede Hund, Postmesteren øvede sig i Jagtens ædle Idræt ved med en Stuebøsse at skyde Spurve i sin Have, — men der var ingen, der ænsede Ole, ingen, der anede, at det i Dag var en stor Dag for ham.

Gaardejer Kr. Jørgensen kom rask ud fra Forbrugsforeningen med noget Papir i Haan-

den: »Vil Du have en Aktie i Forsamlingshuset, Ole?« spurgte han og svingede med Papiret.

»Turrr! — En Aktie?« spurgte Ole forundret.

»Ja!«

»I For-sam-lings-huset?«

»Javel!«

Ole fik travlt med Tømmen, der var kommen under Halen paa den frahaands Stud. Da han atter vendte sig til Kr. Jørgensen, forsvandt den travle Gaardejer ind gennem Bager Jensens Dør, hvis Klokke ringede.

»St! st! — En Aktie — — i Forsamlingshuset!« tænkte Ole og vendte Skraaen.

I Købmandsboden fik han sin Dram og sin Skraa, som han plejede; de mange, der stod og drev ved Disken, pratede og disputerede om, hvor Forsamlingshuset burde ligge, — men der var ingen, der tog noget Hensyn til Ole, aldeles ingen.

Med Langsomhed ragede han om blandt sine Kroner og betalte, hvad han var skyldig, og saa maatte han nok se at komme ad Klitten til.

Sindig skred Køretøjet frem ad den daarlige Vej.

Ole var skuffet.

Det lod ikke til, at hans Slid og Møje i fem og tyve Aar havde bragt det, han egentlig havde ventet. Han følte sig træt, saa sær og sælsom til Pas, saa tom og næsten forknyt. — Der var noget, han savnede, uden at han ret kunde sige, hvad det var. Aldrig før havde han mærket det, som i den sidste Tid, og der-

for tyktes han, at han aldrig havde været saa fattig som nu, nu han var Selvejer . . .

Han maatte hjem til Maren, og — det er skam sandt! — det kunde hænde, at den graa Kvie kunde kælve i Dag. Naa! st! st!

Hele Tiden gennede han paa Studene, trak Svøben i Vejret til Slag, men det blev ikke til mere, han nænnede ikke at slaa Dyrene, men Svøben løftede han uafbrudt, saa han var let at kende selv paa lang Afstand, naar han kom kørende.

Det var jo en hel lille Gaard, hans Gaard, som laa der med sine Marker omkring; — og for 25 Aar siden! — Ja, det var det samme, her var ligegodt ikke lavet saa lidt af ingenting, for der var da ingenting, da han kom herud, andet end den bare Jord . . . Men den Gang! Han var meget friskere i Sindet, saadan mere — mere oplagt end som nu . . . Mon det var Alderen, som gjorde det? Ja vel, det var jo Alderen. Den Gang havde En Ungdommen; og se da var En nem og skævt og smeden og gelik til hvadsomhelst, og — æ — Sind og Humør og det hele var nyt og ubrugt... Ja, den Ungdom! Nu var han — æ — ja, Ungdommen, den var da væk! . . .

Men sikkert var der taget nogle haarde Tag i disse 25 Aar, og havde han ikke haft Maren, ja se saa var det saamænd groet sammen for ham, ja, det var saa pinnede slet ingenting bleven til, havde han ikke haft Maren. Naa! st! st! . . .

Nu havde han købt et helt Pund Kaffebønner til hende. De plejede jo rigtignok kun at faa

et Pund til hver Højtid, men — to — han syntes jo, der var Raad til det nu, og se saa var det jo ogsaa som en Slags Helligdag i Dag, og Maren holdt saa grumme meget af Kaffe, hvorfor skulde hun saa ikke ogsaa have den Fornøjelse. Han havde ogsaa noget Bomuldstøj til Omhæng for Sengene, som hun saa tit havde ønsket sig, og lidt andet Pilleri havde han ogsaa. Naa, hvor hun vilde blive glad. St! st! —

Da han kom nærmere hjemefter, saa han, at Klitbakkerne mod Vest stod i en truende Nærhed af hans Mark. Han havde jo nok lagt Mærke til, at de flyttede sig Aar for Aar mod Øst, men at der virkelig kunde være Fare for, at de ligefrem skulde spadsere over hans Agre, det havde han dog ikke tænkt sig.

Men det var ikke umuligt; han maatte nok se sig vel for.

Denne Opdagelse gjorde ham dog ikke modfalden, tværtimod viste der sig et energisk Blik i de gode, blaa Øjne, — der var da noget at slaas med. Saa vendte han Skraaen og spyttede. Der maatte vel være Raad for det ogsaa, og han kunde dog egentlig nok have Lyst til at tage et Tag endnu . . .

Maren kom ud og tog imod ham med et fornøjet Ansigt. Hun var næsten tandløs, mager og fladbrystet, men hendes Haar var lige rødt endnu, og noget af den gamle Munterhed sad i Øjet.

Pakkerne kom ind, og Herlighederne bredt ud paa Bordet, mens Ole ledsagede Udpakningen med tilbørlige Forklaringer og en Bemærkning om, at i Dag maatte der nok en

Kop Ekstrakaffe til; Hvedebrød var der i Kurven.

Hun tog ham om Halsen og takkede ham for Gaverne.

»A tyktes jo endelig, vi har Raad til det nu!« sagde Ole smilende og klappede hende paa Ryggen.

— — Festdagen var til Ende. Det daglige Stræb tog dem igen i sit rolige Strømleje. Tiden gled med trælsomt Slid og en brydsom Kamp med en arm Natur. Efter en Menneskealders Møjsommelighed sank de ned i de dødes Rige.

Deres Børn tog deres Arv.

Deres Ben hviler et Steds paa en øde Kirkegaard, hvor Flyvesandet topper sig i Tuer. Fra Havet bruser en Koral til Vestvindens Gravsang.

EN FÆSTNING

Mellem Limfjorden og Skagerak ligger Hanherred. Fra den lave, venlige Fjordkyst stiger Landet mod Nord, Bakkebølgerne bliver større, Gravhøje er strøede ud over lyngklædte Aaserygge, og Landskabet bliver af et strængere, mere alvorligt Udseende, indtil det ud mod Havet former sig til en overraskende vild Bjærgdannelse med rislende Væld i Dalbundene.

Et Sted i dette Landskab ligger en Hytte, omgiven af Hede, en lav og usselig Rønne, faa Alen i Firkant og dog med høje Volde og dybe Grave rundt om og med en Overgang *der,* hvor en Vindebro burde have været.

Bag disse Volde og Grave bor en gammel, enlig Kvinde.

Om Sommeren kan hendes Hytte se hel hyggelig ud: mægtige Husløg paa det lave, mosklædte Tag, et grønt Kartoffelstykke, en gul Rugager og uden om det hele en mørkbrun Ramme af bølgende Hede. Smaafugle har bygget Rede under Tagbrynet og kvidrer deres glade Sange for hende i den friske Sommermorgen, naar hun ved Solens Frembrud aflaaser sin Dør, stikker Nøglen ind i Tagskægget for derpaa at begive sig ud over Heden, med

sin Lyng-Le over de stærke Aksler, med langsomme, store, faste Skridt.

Men om Vinteren, naar Egnen svøber sig i Sneens fine Dun, ser Hytten ud som en Kartoffelkule med en Skorsten paa, og da maa hun ofte grave sig ud gennem et tykt Lag af Sne; der har samlet sig inden for Volden og tildækket hendes eneste Vindue.

Alligevel maa hun tit vade frem til Grander, til Byerne efter Hø til sine to Faar, thi hendes lille Hus kan kun rumme Foder for to Uger ad Gangen. — Sneen har fyldt Rummene mellem Lyngens Ris og Rafter med sit løse Drøs, hvorigennem hendes store Fødder synker, mens Sneen vælter ned om hendes magentablaa Sokker, og de trævlede Skørter slasker om hendes kraftige Ben.

Men med sin tykke Stok i Haanden og sit Høknippe paa Ryggen gaar hun støt frem med sit rolig-bestemte, jævnt-tilfredse Udtryk. Svup! — sjap! — sjup! —

Lidt længere mod Nord taber Heden sig i en bebygget Lavning, der med en Spids løber op i Bakkerne; med sin brede Ende vider den sig ud i Slettelandet mod Øst. Vandet fra Højlandet samler sig til en Mølleaa; frisk og sval flyder den gennem Dalens Bund, der om Sommeren klæder sig i et yndigt Blomsterskrud: saftigt, grønt Græs med Kabbelejens store, gule Hoveder, Gaaseurtens lyse Smaasole og Trævlekronernes rosenrøde Flige tittende bag Græssets frodige Blade. — Et Stykke borte ser man en sivkranset Mølledam, hvorpaa der gynger en Baad med et Par Smaafyre, der larmer el-

ler hælder sig tavse ud over Rælingen. Bagved gaar et slimet mosgroet Møllehjul rundt, og Vandets Fald bruser mellem Træmmerne. Hinsides Møllen har man et langt Udsyn til Huse, Gaarde og Byer.

Men Birte Vibe passer ikke i en Idyl; derfor har hun slaaet sig til Ro paa den med hendes Natur mere overensstemmende Hede. — Fra sit lille Vindue kan hun ikke se et eneste Hus, kun Lyng, — Lyng og Himmel. — Det eneste Kulturens Vidnesbyrd, hun har for Øje, er Telegrafstængerne langs med den kgl. Landevej, der i Syd skærer sig gennem den bølgende Lyngflade — Kulturens snorlige Streg tværs over Naturens bløde Linier.

Hendes Hytte er hendes Fæstning, hvortil der ikke faas Adgang uden særlig Gunst og Naade. Det er kun faa Mennesker, der har været inden for hendes Mure, flere har forgæves prøvet at komme der. Og det er en Fæstning, der har modstaaet et reglementeret Angreb saa godt som nogen anden.

Det var den Gang Generalstabens Folk strejfede her omkring paa Opmaaling. En Sergent havde ofte grundet paa denne mærkelige Boligs Indre og besluttet at gennemtrænge det løndomsfulde Spørgsmaal, hvordan det vel saa ud. En Dag besluttede han, at Angrebet skulde udføres.

Birte Vibe stod ude.

»G'da, gamle Mutter!« udbrød han flot henkastende, idet han med Lillefingeren strøg Asken af Cigaren.

Han vilde lige træde ind ad Aabningen i

Volden, men Birthe stod da allerede med Haanden paa hans Bryst.

»Her har ingen Ærind'!«

Han studsede.

»Hva! Det kan da'nte gøre noget, at ....«

Men det var lige meget, enten han bad eller bandede.

»Men kæreste bitte Di!« — Sergenten lagde kærtegnende sin behandskede Haand paa hendes Aksel; men hun skubbede den væk.

Hun vilde raade her; — det var hendes endnu, — — hendes Hus, — — hendes Hjem; — — hvem der saa kom; — — — — og saa længe o. s. v.

Stor og bred stod hun for Indgangen med sit vejrbrune og rynkede, rolig-bestemte Ansigt, iført rød Bindetrøje, store sværtede Skovbo-Træsko og med en tyk Stok i sin knoklede Haand.

Angrebet var afslaaet, og Fjenden tiltraadte nølende Tilbagetoget; jævnlig saa han sig tilbage, ofte standsende med højst forbavsende Miner.

»Det var dog Pokker til Kvindemenneske! Hm!« Han strøg Asken af med Højrehaands Lillefinger.

»Ja, saa! Hm!«

Han var saa heldig at komme i Kast med en førværende Folketingsmand der paa Egnen og slutte et Angrebsforbund med ham mod det »grinagtige Fruentimmer«. Men hverken Militæret, Statskløgten ej heller Møntens melodiske Klang evnede at bryde igennem.

Det var en *stærk* Fæstning.

Birte Vibe havde smilet efter det vellykkede Forsvar. Et stille Smil i det stærke Ansigt — som kraftigt Sollys ind over Hedens storliniede Alvor; hun var saa glad, rigtig sjæleglad over, at hun havde et Hjem at raade i.

Den Hytte var hendes dyre Eje, og den havde ogsaa paa en Maade været Midtpunktet i hendes Livs Kamp.

———

Hun kom til Verden i det samme Sogn, hvori hun nu bor, det Aar, Englænderne tog vor Flaade. Samfundet er omdannet siden, men Birte Vibe er ikke paavirket af Kulturens Strømninger. Bølgeslaget fra Aandens Dybder og Folkelivets Rørelser har ikke naaet hendes Volde. Maaske har hun stundom hørt fjerne Døn af Nytidens Gang, men hun tilhører en Urdannelse, et Stykke oprindelig, kraftig og uberørt Natur. — Hendes Hytte staar som en enlig Ø tilbage af en Tid, som er sunken og forsvunden.

Alligevel har hendes Liv drejet sig om en Ide: en uafhængig, selvstændig Tilværelse uden offentlig Hjælp.

Allerede i hendes Barndom kom Spørgsmaalet om Brød med Alvor til hendes Bevidsthed. Det faldt som en Skygge over hendes Barnedage, at hun maatte tage saa haardt i med for Føden, der, endda knap tilmaalt, bestod af Salt, Brød, Kartofler og Sennep. I kolde Efteraarsdage hjalp hun Moderen at grave Kartofler op for fremmede. Op ad Dagen gik Moderen ind i en eller anden Gaard og bad om lidt

at drikke, for saa fik hun en Mellemmad, som hun altid gemte til sin lille Datter, hendes egen lille Pige, der frøs paa Marken i det fugtige Vejr. Moderen lagde sig paa Knæerne, tørrede hende med Avedsiden af sit Skørt, trykkede hende tæt til sig, kyssede hende og smilede. Og den lille slugte den dejlige Mellemmad med lækker Rullepølse paa — aa, hvor det smagte!

Om Vinteraftenerne kartede hun, saa Hænderne sank i Skødet af Træthed; imens spandt Moderen, og Faderen snoede »Simer«. Det sparsomme Lys kom fra en Tællepraas eller ogsaa fra Marven af Siv, der svømmede i Tran paa en Underkop. I dette Tusmørke fortalte Forældrene Sagn og Æventyr, og de fantastiske Skikkelser tyktes hende ganske nær. Der var uhyggeligt stille efter hver Historie, — Karterne kradsede, Rokken snurrede, og Manden spyttede i Hænderne for at fugte Halmen, — men der kom snart en ny Historie; eller de snakkede om, hvad de oplevede paa Hovmarken.

I de lange Sommerdage vogtede hun Kvæg i de grønne Dale og paa brune Banker, hvorfra hun kunde se mange Mil til alle Sider. Hedelærken sang, og Havet brummede. I stærke Paalandsstorme saa hun ikke sjældent Skibe strande i Jammerbugten.

Hun skrev med en Pind i Skolebænkens Sand, lærte Balles Lærebog og blev konfirmeret.

Aarene og Arbejdet gik for hende som en Leg, thi hun svulmede af Arbejdskraft, og Livsmodet strømmede rask gennem hendes Sind.

Da var det, der kom et sælsomt, lykkeligt Afsnit i hendes Liv. Hun mødte en stilfærdig, bleg, lysøjet Karl, og de blev enige om at ville høre sammen — altid. I Sommernattens løndomsfulde Stilhed mødtes de mellem Engens Høstakke eller Hedens sorte Høje, og de hviskede hinanden Elskovsord i Øre. De digtede sig ind i en Fremtid med kraftige Farver, med Ægteskabets og Hjemlivets hele frydefulde Herlighed. Men Niels blev mere bleg og hulbrystet: han spyttede Blod og magredes. Naar hun hørte hans trangbrystede Aandedrag, tænkte hun, hvor hun skulde tage Tag for ham, naar hans Kræfter glippede. Hun følte sig saa stærk som to; og saa strøg hun hans bløde Haar og tog hans tynde Haand i sin og var saa lykkelig.

Saa døde Niels.

Det er mange Aar siden, og der, hvor hans Grav var, er nu en andens. Men saa længe dens grønne Tue var at øjne, vidste Birte at finde den i stille Timer. Og hvor vilde hun ikke gerne have plantet og prydet den, men ingen maatte den Gang vide, hvad de to havde haft sammen — ingen.

Fra den Stund blev Birte Vibe tavs og indesluttet. Hun passede sine Ting, men talte ikke meget. Over hendes Aasyn lagde sig en kold Ro med et tungsindigt Skær. Ved enkelte Lejligheder kunde der lyse et Blink af Lune i hendes trofaste Øjne, og et Smil kunde pippe frem ved Mundvigerne; men sædvanlig var hendes Udtryk, som havde hun sluppet de Haab og Ønsker, der afspejler sig i et livfuldt

Spil af Miner og Blik, — som om intet havde synderlig Interesse for hende, men ogsaa som om intet kunde bringe dette Ansigt ud af Ligevægtens Ro. Og dog var det ikke ligegyldigt.

Førlemmet, som hun var, tjente hun sig frem ved Karls- og Kvindearbejde, som det kunde falde, for otte Rigsdaler om Aaret. Men det afhængige Tyendeforhold tiltalte hende ikke. — Hun længtes efter i Ensomhed at leve sit Liv efter sin egen Lov.

Saa klinede hun sig en Rønne op af Tørv, Brokker og Kampesten ude paa Heden og nærede sig i syv Aar ved at slaa Lyng til otte Skilling Læsset.

For tre og fyrretyve Aar siden flyttede hun til sin nuværende Hytte. Den gamle kunde nemlig ikke længere afstives, og som hun gik og brød ned paa den, ramlede Murværket ned og begravede hende næsten. — Konen, hun havde til Hjælp, kom løbende:

»Du har vel ikke slaaet dig ihjel, Birte?«

»Nej, men det er værre det, for jeg er slaaet fordærvet. Kan du nu faa mig gravet ud?«

Hun fik den Gang en Skade i Siden, som hver Dag volder hende Smerte.

»Hvad sagde Doktoren?« spurgte jeg hende siden.

»Doktoren?« svarede hun forundret, men smilede saa over et saa idiotisk Spørgsmaal.

»Hvornaar fik De saa Huset færdigt?«

»Ja, da hun nu havde faaet mig bjærget, saa byggede vi videre, for naar En har fremmede i Arbejde, skal En jo nytte Tiden.«

Og nu tænker hun ogsaa, at Huset kan staa,

saa længe hun lever. Det er rigtignok ikke længe siden hun vaagnede en Vinternat med en lille Snedrive paa Brystet, — Muren var nedblæst i den stærke Nordøststorm —; men den er opført i en ny og bedre Skikkelse.

— — — — — —

Brødet har hun jo faaet, om det ogsaa somme Tider har været karrigt, og der er ingenting, hun har saa stor Ærbødighed for. Derfor skærer hun aldrig af et Brød, uden hun først med Kniven slaar et Kors over det, og hver eneste bitte Krumme samles omhyggelig op; — intet spildes i denne Nøjsomhedens Bolig. Det var ogsaa derfor, hun kom i Lag med at meje: thi da Forpagteren paa Lerupgaard umulig kunde opdrive en Høstmand, og Blæsten truede det modne Korn, saa var det, hun sagde: »Lad mig prøve Jærnet!« Siden den Tid har hun ofte svunget Leen som den stovteste Karl.

Naturligvis kunde hun godt for Kræfternes Skyld, dem har hun haft i rigeligt Maal. Da Forvalteren paa Frydendal en Dag dumpede ned til hende og viste sig nærgaaende, bad hun ham først i en ingenlunde høflig Tone om at fjerne sig; men da denne Anmodning ikke syntes at frugte, tog hun stiltiende den lille Springfyr og lempede ham ud over Volden, ved hvilken Lejlighed der var dem, der mente, at der gik et Par Ribben i Løbet.

»Mens jeg havde Drengen,« sagde hun en Gang til mig, »kneb det dog svært somme Tider. Han skulde jo have ordentlig Mellemmad med til Skolen, for, jeg skal sige os, — der bliver endda

nok af Haan og Tilsidesættelse for Fattigmands Barn; Livet er langt, skal jeg sige os.«

»Var det hendes egen Dreng, Birte?«

»Ja, det var min egen Dreng,« sagde hun med lyst Aasyn. »Jeg holdt da lige saa meget af ham, som om han var mit eget Kød og Blod. — — Jeg fik ham da ogsaa godt og vel opfødt. De skulde en Gang se ham nu, han er jo næsten Karl og saa stærk ... Det er underligt, hvor man kan komme til at holde af saadan en Knægt,« afbrød hun sig selv, »men fra han knap kunde gaa, har han jo puslet om herinde med sine Legesager .... og pludret, som saadan en lille Fyr kan pludre! — Hø! Hø! — — Da Krabaten blev ældre, maatte jeg jo gemme Sukkeret for ham.«

Medens jeg tænkte paa, at saa mange Betragtninger havde jeg aldrig hørt Birte fremsætte paa een Gang, tog hun en lille Pakke, der hang ved Ovnen; det var Klude, syntes jeg, men allerinderst fandtes noget Kandis, som hun lagde paa en Tallerken: »Værsgod!« — Ja, han kalder mig da ogsaa Mo'r, han kender jo ingen anden, og han kommer ogsaa tit hjem og ser til mig.«

»Hvis Barn var han ellers?« spurgte jeg og skævede til Sukkeret, som jeg ikke fandt videre Lyst til at vederkvæge mig med.

»Maren Frøstrup hed hans Mormor, og jeg og hun var saa særdeles gode Venner fra Barnsben af. Hun var saa vild, saa hastig, saa stridsindet og saa igen saa blød og ydmyg — ja, hun var et underligt Menneske. Men det var urimeligt, som jeg holdt af hende. — Hen-

des Datter arvede hendes Sind, men vildere og voldsommere, saa jeg tænkte: bare det gaar godt. — — Saa var det, den gale Svensker kom i hendes Vej, og Tøsen var jo rent ellevild i sin Elskov, hun var jo af den Slags Folk, der ingen Maade rummer. Og saa — ja saa blev Drengen da født. — Sorg og Græmmelse! Svenskeren rendte naturligvis sin Vej, Haanhed og Foragt og for lidt til Føden, skal jeg sige os, det tog Livet af Pigebarnet. Og saa tænkte jeg, for Maren Frøstrups Skyld og desuden — saadan et sølle Barn! ... Naa, ja saadan gik det saamænd til.«

Birte Vibe er som sammenvokset med sin Hytte og dens Grund, saa det ene ikke kan skilles fra det andet, uden at noget maa gaa i Stykker.

»Den har saamænd kostet mig meget, denne Hytte,« sagde hun en Dag til mig; »mon jeg faar Lov at blive her?«

Stemmen skjalv.

Jeg blev pludselig alvorlig, thi jeg skønnede hendes Hjærteslag i alt det, som mit nysgerrige Øje bare fandt sært.

Jeg fulgte hende ærbødig og med bøjet Hoved gennem den lave Dør, og — ganske vist, det var en underlig Bolig.

Et Hvilested, muret op af brændte Sten, en gammeldags, buelaaget Kiste, et trebenet Sæde, et Bræt i Steden for Bord under Vinduet, et Ur paa Væggen, — saa var der ikke mere Bohave; jo, et Varmeapparat: en vældig stor Gryde, hvilende, med Bunden i Vejret, paa

noget Murværk; gennem et Hul paa Siden fyredes der fra Skorstenen.

Fire voksne Mennesker kan til Nød rummes i Stuen, Lergulv, Loft af Stokke og Pinde, hvorover først er bredt gammelt Papir, dernæst flade Hedetørv. Sokker, Poser, Bylter o. s. v. hænger over en Snor ved Ovnen. I det eneste lille Vindue ligger en opslidt Andagtsbog og et Brillehus af Træ.

Dette halvmørke Rum er Birte Vibes Fristed her i Verden. — »Fattiggaarden« er et uhyggeligt Ord, hvis truende Klang kan bringe hende ud af Ligevægten. Thi der kunde jo komme en Tid, da hun ikke kunde passe sig selv, hun kunde blive syg og sengeliggende, og saa kunde det en Dag ske, at hun maatte bort fra sin kære Hytte, som hun med egne Hænder har opført, og fra den Plet, hvor hun nu har boet saa frit et halvt Hundrede Aar; — det var jo ikke saa utænkeligt.

Saadanne mørke Tanker lægger Tyngsel over hendes Alderdoms Dage og stjæler en god Del af den Fred og Ro, hendes Hjærte ellers ejer, de gæster hendes fattige Leje i søvnløse Stunder i Nattens Mørke, og de kommer ofte snigende, mens Dagens Timer glider.

Hvert Aar faar hun nogle Læs Tørv; men hun ved ikke, at de kommer fra Sogneraadet; for vidste hun det, tog hun ikke en Billing, hendes største Gru er at faa »Pjalterne skrevne«, som hun udtrykker sig.

Her er det følsomme Punkt, hvor man mærker Livets stærke Pulsslag gennem hendes ellers tykhudede, uopslidelige Personlighed. Ikke

saaledes, at hun lader sig overvælde. Hendes Stemning strømmer aldrig over i klingende Latter eller fortvivlet Hulken. Nej, et fornøjelig-hyggeligt »Hø hø!« — eller der kan trille nogle Taarer ned ad hendes rynkede Kind, uden at hun forøvrigt forandrer en Mine.

Birte Vibe skal man se i hendes daglige Klædedragt og i hendes daglige Omgivelser. Jeg glemmer aldrig en Morgen, jeg kørte forbi hendes Hytte. Hun kom ud for at hilse paa mig; hun stod inden for Volden, paa hvilken hun hvilede sine sammenlagte Arme. Som hun der stod, var der en velgørende, tryg og rolig Selvbevidsthed over hendes hele Væsen som hos den, der staar fast paa sin egen, hjemlige Grund. Hun stod i nogle Minutter og snakkede lunt med mig paa en vis overlegen Maade; saa drog hun sig tilbage.

Der kan nemlig stundom være en vis Overlegenhed over hende. Jeg sagde en Gang til hende, for at prøve hendes Natursans: »Hvilke dejlige Bakker derhenne, Birte!«

»Tykkes De?«

»Ja, det gør jeg rigtignok.«

»Det var jo rart, for det vilde jo ikke være saa nemt at jævne dem.«

Disse Ord var ledsagede af et lunt Smil og nogle morsomme Trækninger om Mundvigerne. — Jeg snakkede saa ikke mere om den Ting.

En anden Gang, da hun talte om Døden, sagde jeg: »Ja, hvad saa?«

»Hvad befaler?«

»Hvad saa, naar De dør, Birte?«

»Jeg tænker jo, jeg skulde faa det godt.

Men det tænker vel alle — og det maa da slaa fejl for nogle,« lagde hun til med et Blink i Øjet.

Jeg saa hende en Gang staa paa Toppen af en Lyngbanke midt i sin Hede; rolig som en Billedstøtte stod hun med sin tykke Stok i Haanden og saa ud over Egnen; hendes Klæder flagrede i Vinden. I klar Septemberluft saa jeg hende som en Silhuet mod de rene Skyer.

Saaledes som jeg da saa hende, blev hun mig et Billede paa den i Ro hvilende Kraft, som er hendes jydske Stammefrænder egen.

PAA GRUND

Ved Limfjordens Kyst træder Bakkerne et Sted tilbage og omgiver en halvmaaneformig Flade. Inderst i Halvmaanen strækker Taastrup By sig langs med Landevejen, der hopper ned ad Skrænterne mod Øst, kryber op ad de vestlige Banker og lister sig videre frem gennem Hedens unge Naaletræsplantning.

Det er en ret hyggelig, lidt gammeldags By med mosgroede Stengærder omkring vanrøgtede Haver, forvredne Hylde og store Piletræer, der ved Andedammen og Gadekæret hænger tungsindige ud over det mudrede Vand. —

Længere ude breder sig ned mod Fjorden Indkastenes firkantede Vænger med vævre Føl og triveligt Ungkvæg, saftige Enge og fugtige Kær, hvoraf noget er nybrudt til Ager.

Om Vinteren hviler her en iskold Ro, men i Sommerens lange Arbejdsdage straaler Solen over travl Virksomhed og muntert Liv.

Herude stod en Dag en ung Mand og grøftede. Hans Hoved var lille; kort Fuldskæg, et opvakt Ansigt og et hurtigt Blik.

Arbejdet gik rask; Grøften, der stod frisk med sine skarpe Kanter, var ren og lige som

en Streg paa en geometrisk Tegning. Jens Brun lod sit Øje løbe ad den med Velbehag, idet han hvilte et Par Sekunder; men saa skar den blanke Spade sig atter let og hastig gennem Mulden.

Bliver han træt over Lænderne? Tænker han paa en lysøjet Kvinde, der bøjer sig over en lille Dreng i en Vugge? — imens han staar stille og ser frem for sig.

Han smiler, og Arbejdet stryger paany flinkt fra Haanden, Grøften bliver længere og længere: flere og flere Øre kommer rullende i hans Tanker.

Den Gaardmand, han arbejdede for, var under Opsejling. Som et svært ladet Fartøj, der glider i stille Vand med slappe Sejl, saadan kom han langsomt drivende og ankrede op ved Jens Brun.

»Puh! det er Fanneme strængt at trave i saadan en Hede!« — Med disse Ord lod han sig dumpe ned paa en blød Tue. »Puh! — I saadan en Varme! Hva'?... Bak! bak! bak!«

»Især naar man har saa meget at bære paa!« tilføjede Jens Brun smilende.

»Hja,« svarede Søren Pedersen veltilfreds ved Tanken om, at han havde Raad til at holde sig saa godt et Huld; saa tørrede han Sveden af sin Pande med Trøjeærmet.

»Du skulde bare more dig her med Spaden en Maanedstid, saa skulde du undre dig over, hvor dit Sul vilde blive a', Søren.«

»Ja, ja, Fa'rlil,« sagde Søren lidt stødt — »du staar og tjener dig en god Dagløn, bitte Fa'r!

Bak! Bak! . . . Men det kan da ikke rage saa vidt!« tilføjede han og spyttede.

»Det gør det saamænd heller ikke . . .«

»Du forstaar nu alting paa *din* Maade — hva? Bak!«

»Jeg har ellers tænkt, at vi kunde faa en bedre Skydebane her paa din Ejendom ud mod Fjorden. Det har du vel ikke noget imod, Søren?«

»Jeg er jo endelig ikke mest for det; der vades jo altid noget Græs ned og — æ — den Tummel; . . . men det forstaar sig, jeg vil da ikke forbyde det. — Tror du nu ogsaa, det Skytteri kan føre til noget?«

»Jo, ser du, Søren Pedersen, et Folk i Vaaben, der er paa sin Post, det kan man ikke byde alting. Og der kunde jo komme en Lejlighed, det kunde der jo, man ved aldrig, hvad der kan ske, det ved man ikke, og derfor er det godt at være forberedt. Det kan du nok forstaa?«

»Jo, det byder sig selv; men alligevel, at tænke sig det saadan gaa løs for ramme Alvor, det — æ...«

»Vi maa da en Gang vaagne her i Landet til Syn og Sans for andet, end hvad vi æder i Dag, og hvad vi skal æde i Morgen!«

»Ja, ja, Skydebanen kan I tage, hvor I har Lyst, og kommer I til at reste en Tikroneseddel, skal I heller ikke gaa fejl efter den. Jeg siger, vi maa Fanneme vaagne, det maa vi — hva! Bak; bak! bak!«

Dermed rokkede Søren Pedersen op ad Byen til.

Skyggerne blev længere og længere. Paa den anden Side af Fjorden stod Kridtskrænterne klart i Eftermiddagslyset, og over en mørk, bølgende Overfladelinie ragede to Kirker og tre Møller frem. Fjorden var som et vældigt Spejl. Baade og Fartøjer laa ganske stille med døde Sejl under Gaffel og Raa. En Fiskerbaad blev roet fra Land, Aarebladene søndrede Spejlets Glas, og Tag for Tag skød den sig med let Fraad om Boven ud over den kølige, blanke Flade. To Hyrdedrenge vadede med opsmøgede Benklæder ved Stranden og fangede Krabber. Bølgerne nynnede dæmpet ind mod den lave Brink.

Jens Brun havde tilhyllet sin Spade med Græstørv, og hans grønmalede Madkasse, der var sammenbundet med en Ølflaske, var kastet over Akslerne. Han stod og saa sig om efter den bedste Skydebane. Og han holdt ogsaa af at se ud over Fjorden, det havde han gjort fra sin Barndom af. Her var saa smukt, tyktes han.

Her i Græsset havde han leget og spøgt som Barn, nu skulde han lede Ungdommens Øvelser paa den samme Plet. Her kunde opføres et Skur, det kunde staa der; og paa den flade Grønning kunde godt holdes Gymnastik, udmærket. Det kunde blive prægtigt.

Og han skulde synge for dem; de skulde lære herlige Sange, smukke, livsglade Sange, som han havde sunget paa Højskolen; ind mellem Øvelserne, ja, og under Marchen kunde de synge dem, og ... ja kunde han bare gøre

dem indlysende, at Verden dog gik længere end til Taastrup Høje og Ravnsig Bakker!.

Han var paa Vejen hjemefter. Let sprang han over Grøfterne, tværs over det dugvaade Græs skyndte han sig forbi Tuer og blundende Blomster. Hjem, hjem til Marie og den lille Tyksak!

En Toft skød sig frem mod Bydammen, der stod i Forbindelse med Lergravene. Paa denne Toft laa et lille, hyggeligt Hus. Kridhvide Murfelter i sorte Bindingsværks-Rammer, og smaa Ruder i blaamalet Indfatning tittede frem bag Slør af Buske og Træer.

Han havde syntes fra Barn af, at der maatte kunne leves saa lykkeligt i dette yndige Hus, og nu var det hans, om han ogsaa skyldte noget paa det.

Hans Kone sad derinde ved Vinduet og kiggede efter ham. Paa en slank Krop sad et kækt Hoved med fine Træk, et lyst Blik og blondt Haar. Drengen laa i sin Vugge med nydeligt Tæppe over og sov. Her var saa rent og saa stille.

Den unge Mand traadte rask ind med en ram Duft af Muldjord og Sved om sig, frisk og glad.

»Hys, du! Han sover,« hviskede Marie og løftede smilende Pegefingeren.

»Sover han, den Knægt?« — Han hen til Vuggen. — »Hvad, sover han den Knægt! — dikke, dikke, dikke!«

»Du maa virkelig ikke vække ham, Jens!« Hun ogsaa hen til Vuggen.

Saa ruslede de begge med ham og lo, og

den lille Fyr slog sine sorte Øjne op imod dem. Saa lo og legede de alle tre en Stund.

»Var der ingen Breve i Dag? — Ikke? — Jeg ventede endda et fra Enevoldsen. Vi skulde jo have en Taler til Skyttefesten.«

»Du skulde bare læse et Stykke i »Folkebladet«, Jens; Aviserne ligger der.«

»Ja, men jeg skal først have vadsket mig; saa kommer jeg ind til dig, og vi skal have Lyset tændt.«

Jens Brun havde tjent udenbys og var der kommen ind i en Strømgang af Folkelighed og Politik, der havde ført ham paa Højskolen, hvor hans Tankeliv var blevet vakt, og hans livlige Aand havde faaet højere Interesser.

Som en varm Apostel for sine Ideer var han kommen til sin Fødeby, og hans første troende blev Marie, hun som blev hans Kone.

Han var bleven en Prædikant for Bevægelse, Liv og Fremskridt. Næsten hver af hans Samtaler hang sammen dermed; de kunde begynde med Køer, Tørvejord, eller hvad det skulde være, det endte, uden at han vidste det, i et eller andet brændende Spørgsmaal.

Talen fik ved hans Ungdomsvarme den Personlighedens Glød, som alene giver Ordet den tændende Evne.

Saaledes havde Marie mødt ham. Med en troendes ubetingede Hengivelse havde hun sænket Hovedet mod hans Bryst. Som en Flod af fyrig Elskov og svulmende Livsmod var han kommen og havde løftet hende i vuggende

Lykke mod ukendte Strande, hvorhen? ... hun vidste det ikke, brød sig ikke om at vide det, kun kende Beruselsens Sødme.

Det var lykkelige Dage, der kom. — — —

Og de havde fæstet Bo i det lille Hus paa Toften ved Bydammen. Inde mellem Træerne havde han dannet Bord og Havebænk, hvor de sad Søndag Eftermiddag og i milde Sommeraftener, naar han kom fra Arbejde. — Fjorden kunde blinke gennem Løvets Netværk ind til dem, Storken ovre paa Peder Madsens Lade stod paa eet Ben og knæbrede, og Bladene hviskede i den stille Vind i stigende og synkende Tonefald underlige, dæmpede Melodier.

Og saa sad de saa lykkelige og fandt hinandens Hænder under deres egne Træer og drømte om den Fremtid, der bredte sig ud for dem som en herlig Sommer med grødefuldt Liv under Sol og Sang.

De kunde saa rejse sig og gaa ud i Toften, og han kunde fortælle længe om, hvorledes han, naar han fik Tid, vilde have det hele kulegravet, læplantet o. s. v. til Frøavl ... »Om det kan betale sig? Ja, ja da.« Og han fortalte ivrig videre. »Se det er Forretning du? Hva'?«

Ja, det kunde hun da ikke nægte.

»Og jeg kan da blive hjemme hos dig og er fri for at lægge min Arbejdskraft paa fremmed Mark; og det er et Arbejde, som du kan hjælpe mig ved.«

»Hvor det skal blive skønt! Saa gaar vi hjemme ved hinanden og passer vor egen Jord ligesom Gaardfolkene. — At der dog kan komme saa meget ud af saadan en lille Plet!«

»Ja, er det ikke storartet! Og vi forsender Frø i Lærredsposer fra »Jens Bruns Frøhandel i Taastrup«, hva'!«

Hun havde smilet.

Saa kunde der komme et Par unge. En Del af Byens Ungdom traf tit sammen her. Der blev holdt Legemsøvelser, talt og sunget.

Det var en stor Glæde for ham, naar han hørte de smukke Sange som »Høje Nord«, »Jeg vil værge mit Land«, »Paa det jævne«, hørte disse Sange tone ud over Mark og Kær. Og det var ikke saa sjældent nu, thi de begyndte at fortrænge de tvivlsomme Markedspoesier, som var forfattede af den blinde Kristen Povelsen fra Vendsyssel.

Taastrup laa lunt mellem Bakkerne og solede sig i en Art gammeldags Velstand. Den blundede i Sommerheden, selv Gaardhundene gad knap gø, men luskede dovne om med deres laskede Sider. Den ene Gaard lignede den anden, det samme Møddingssted og de samme gamle Halmstakke bag Ladelængen, ligedanne Stuehuse med lige mange Værelser og Kamre. De samme Billeder af Luther og Melanchton i Olietryk paa Væggene, og de i Glas og Ramme ophængte Ligvers var næsten alle rimede af samme Degn og trykte i det samme Trykkeri.

Her var en Kolos af Enshed i Skik og Sædvaner saavel som selskabelige Vedtægter og Meninger, en Kolos, der var vanskelig at rokke. Men den politiske Stemning havde dog fremkaldt smaa Svingninger. Og Jens Brun kilede sig ind saa hist, saa her, hvor der bare var

en Aabning, hans Meninger kunde faa Næbbet i.

En gunstig Lejlighed havde skabt ham et vist Ry. Proprietær von Frantzen, en hoven Herre, som hverken Højre eller Venstre holdt af, tænkte paa at stille sig som Folketingskandidat og holdt nogle Møder i Omlandet. Ved et af disse vovede Jens Brun at rette nogle Spørgsmaal til Proprietæren, men denne blev vred og bed ham temmelig ublidt af. Han vilde lade Jens Brun vide, at han var ingen Katekismusdreng, der lod sig afhøre Side op og Side ned, han havde siddet i Sogneraadet i saa og saa mange Aar og i Amtsraadet i saa mange, og for Resten gik han til Højre, men det gjorde han med Sorg.

Jens Brun fik Ordet. Hr. Proprietæren kunde vist ingen Skade have af at læse lidt mere over paa sin politiske Katekismus (Munterhed); *her* blev han i hvert Fald næppe taget god. — Og hvad det vedrørte, at Kandidaten vilde gaa med Sorg til Højre, saa vilde han synes, at han hellere maatte gaa med Glæde til Venstre. (Ny Munterhed).

Saaledes blev Jens Brun ved. Og Bønderne skubbede hinanden paa Albuerne og lo. Søren Pedersen kløede sig med Pibespidsen bag Øret og lo, saa det klukkede i hans tykke Mave.

Taastrupboerne var stolte af Jens.

Proprietæren blev vred og spurgte, om Jens Brun maaske troede, han var født i Gaar. Hvortil Jens Brun svarede: »Nej; jeg tror tværtimod, at Proprietæren snarere er født for et Hundrede Aar siden.«

Ikke længe efter mente Jens Brun at spore et for den »simple Mand« ugunstigt Røre i Kreditforeningen, og med den Kraft, som hans spændige Aand raadede over, havde han jaget Egnens Folk op af deres sorgløse Søvn paa dette Punkt. Hans Alarmraab førte til forholdsvis livlig Deltagelse i en Række Kreditforeningssager, ja endog til et Repræsentantskabsskifte.

Paa denne Maade vandt han Indflydelse. En Læseforening blev stiftet, og ved hans Hjælp fandt dygtige og tidssvarende Blade og Tidsskrifter Vej gennem den kinesiske Mur, der før kun havde ladet den gamle Stiftsavis komme frem.

Ringen var brudt. —

Det var gaaet for fulde Sejl nogle faa Aar, men saa blev Marie svagelig.

Hun laa en Vinteraften paa Sengen, hun havde ikke været rask, siden den sidste lille blev født. Hun kunde jo ikke faa Tid at ligge hele Dagen — der var saa meget at sy for fremmede; men nu havde hun givet sig over, forfærdelig udaset, som hun var. Syg maatte hun være, for Kræfterne svandt, men hvad der var i Vejen, det var jo ikke saa godt at sige, og Lægerne var saa dyre.

Hun laa med et lidende Udtryk i sit blege Ansigt, der var fugtigt af Matheds Sved. Hun havde ikke klædt sig af, da hun snart skulde op igen for at tage fat paa Syningen; men det var saa dejligt at døse lidt.

Sengen var i Uorden, og hendes filtrede Haar strittede ustyrlig frem under Tørklædet. En Stenolielampe stod paa Bordet og sendte sit sparsomme Lys rundt i Stuen; den var skruet ned for at spare paa Olien. Det mindste Barn laa ved hendes Bryst, et ældre snorkede med sit Hoved paa Vuggens snavsede Pude og det ene Ben oven over Dynen; den ældste — en fireaars Purk — sad paa Bordet med nogle Pinde, som forestillede Skibe, der sejlede frem og tilbage paa Fladen.

»Maa jeg ikke faa en Mellemmad, Mor?« spurgte han.

»Nej, vi kan ikke saadan spise Mellemmad, naar vi har Lyst, lille Kristen. Nu kan du vente, til Far kommer hjem.«

Han var til et Møde.

Hendes magre Haand med de tydelige blaa Aarer under den blege Hud gled blødt ned over Haaret paa den lille, der laa ved Brystet, hvorefter hun saa ud for sig og faldt i Tanker.

Hun tænkte paa sin Mand. Nu staar han i Mødet og taler varmt for det, han tror; hans Øje lyser. Hun kunde tydelig se ham, det Træk ved Øjnene og det Kast med Haanden er der ingen andre end han, der har .. Der var ingen, der havde saadan en Mand som hun, ingen i hele Byen, selv om han var fattig .... Mon de ikke var det nu? Jo, nu var de *fattige*. Det var et tungt Ord, og de var saa unge, Jens og hun. De stræbte endda, det bedste, de kunde; og hun spiste ikke mere, end hun lige kunde holde Livet med; for Jens, der skulde arbejde saa strængt, maatte da have nogenledes

Kost. Og saa skyldte de endda Høkeren, skyldte ham stadig væk. Hvor man dog skulde slæbe for at faa Føden! — Hun havde dog ikke tænkt sig det saaledes. Nu var hun jo ogsaa bleven svækket. Det hele saa saa underlig trist ud.

En Ting gjorde hende saa ondt. Hun vidste, at Jens satte stor Pris paa at have alt net og propert, hun kunde se Glæden skinne i hans Ansigt, naar Huset var rent og pynteligt. I Førstningen gik det saa godt, men nu! Hun *kunde* ikke, naar hun skulde tjene noget til Hjælp med sin Naal. Men det gjorde hende saa ondt, at det ikke var blevet, som de havde tænkt sig det begge to; hun var saa bedrøvet, men hun kunde virkelig ikke overkomme det . . .

Taarerne trillede ned ad hendes tynde Kinder.

Og mens den unge Kone græd, tænkte hun paa Fattigdommen. Hun kendte den vel ikke rigtig endnu, men hun frygtede den som et Uhyre, der vilde suge Blodet af hendes Børns Kinder og Marven af hendes Mands Lemmer, stjæle Livslysten og Livsmodet og kaste Graven til over hendes og hans Ungdomsdrømme; som saadan et Uhyre og saadan en sort Graverkarl frygtede hun Fattigdommen. — Og var det ikke skrækkeligt! Hun syntes allerede, han sad paa Dørtrinet, syntes, han listede om i Halvmørkets Kroge.

Drengen var kravlet ned paa Gulvet, havde faaet sin Faders gamle, fedtede Hue og en af hans Veste paa, og nu gik han med en Stok

i Haanden op og ned ad Gulvet i stor Alvor.

Da Moderen kom til at se ham, kunde hun ikke lade være at smile, og jo mere hun saa paa ham, des længere gik Smilet ind; til sidst blev det en hjærtelig, stille Latter.

Da Drengen blev mærksom paa, at hans Moder var fornøjet, kom han hen til Sengestokken og vilde op til Mo'r, op til Mo'r! Og inden hun ret vidste det, laa hun og spøgte og var saa glad og godt til Mode.

Jens Brun traadte rask ind i Stuen, og idet han satte »Højskolebladet« ind i Boghylden, begyndte han at fortælle om, hvad der gik for sig ved Møderne. Marie lyttede glad til. Hun satte Brødet frem. Han havde kastet Frakken og sad og lo af en morsom Historie. Kristen kom hen til hans Knæ. Han tog ham i Armen, gyngede ham og spurgte: »Hvad er det saa, du er?

»Stamherre!«

»Og hvad siger du?«

»Danmark! trænger du til min Arm?« sagde den lille Fyr med straalende Øjne og holdt den lille knyttede Haand i Vejret.

Faderen lo.

»Hvordan har du ellers haft det, min Pige?«

»Aa! det kunde jo have været værre.«

»Ja, det gaar vel nok over . . . Ah, du lille Tyksak!« sagde han og ruslede med Knægten. Saa satte han ham paa sit Knæ: »Ride, ride Ranke!«

Jens Brun var bleven opmærksom paa, at Marie led. Det smertede ham at se Svækkelsens Orm gnave det Legeme, han elskede. Og derfor, trods hendes Modstand, blev der ikke Ro i Huset, før de bleve enige om at tage til Lægen.

En Foraarsdag laante de saa Søren Pedersens Enspænder og joilede af Sted op ad Landevejen mod Vest gennem Hedeplantningens unge Gran og Fyr. Vejret var smukt. Foraaret bryggede i Pors og Lyngens Grene; i hvert Straa, i alle Spirer sydede det, og i Blomsternes Bægere stod Vaarens unge Vin og gærede.

Ungt, som deres Sind var, grebes det af Vaarlivets Poesi og overskylledes af dets forfriskende Bølgeslag.

Jens Brun fortalte muntre Historier om Skovrideren, som han kaldte et sølle, fjollet Menneske, der ved gode Forbindelser var blevet lempet ind i Embedet, som kunde føde ham. Bønderne havde ham til Bedste, og der var mange morsomme Smaatræk at fortælle om ham.

Marie lo, ikke maaske saa meget af Skovrideren, som fordi hun følte en glad og stolt Kærlighed til den Mand, der sad ved hendes Side, og som spøgte og hyppede og fløjtede og nynnede og var i saa godt Lune, som han mindst ejede et Fyrstendømme.

Hun trykkede hans Haand.

Men da han saa hendes blege Kind og trætte Øjne, slog han sine Arme om hende midt paa Landevejen og sagde: »Marie, min egen Pige!

Du skal blive rask og stærk og sund og rød og fed, — det skal du!«

Lægen var betænkelig. Han tilraadede fuldstændig Hvile og Ro, Mælk, Kød, Æg, Franskbrød . . .

Hun smilede tungt; hun vidste, det var umuligt at skaffe alle disse rare Ting. Han blev alvorlig, thi det var hans Beslutning, at Forskriften skulde følges, hvad han saa skulde døje.

De talte ikke meget paa Hjemvejen.

Mange Tanker og Planer for gennem hans Hjærne. Han forstod, at hun var overanstrængt og manglede Næring. Og han saa med eet, hvorledes hun, saa svag, som hun var, havde maset med overanstrængende Syning og Vadsk for fremmede. Og hun havde gaaet saa stille. Stakkels, kære Marie!

Han maaatte gøre noget ekstra; men hvorledes vidste han ikke. Han havde tjent saa meget, som han kunde; det kunde ikke blive til mere, syntes han, paa den Maade da. Han vidste min Sandten ikke . . . Naa! St! St! St! . . . Hyp! . . . Men der var jo ogsaa en anden Maade. Mon han aldrig skulde faa det i Gang med at avle Frø og dyrke Havesager . . . Lodden egnede sig fortrinlig til det. Han kunde selv kulegrave o. s. v., men hvad skulde de saa leve af imens? Det var *der*, det holdt. — Han havde troet, han skulde komme saa meget forud, at . . . . naturligvis, der gik jo en Del Tid og Penge til Møderne, til Bladene og Bøgerne, der kunde spares, det kunde der strængt taget, men . . . I et Nu saa han en

Fremtid uden Læsning, uden Tanker, uden Liv og uden Lys og gyste, en Fremtid som hundrede andres, men ikke som han havde tænkt sig den, en Trælken for Brød, Brød, Brød . . .

Han syntes, som et mørkt Ælte steg i Vejret om hans Fødder og højere til hans Mund, som vilde det kvæle ham, saa han aldrig skulde sige et levende Ord mere.

Da blev han forknyt.

Fattigdom! . . . Fattigdom! det var Mørket. — Og han kunde slide sig halvt ihjel og lære sine Børn det samme Slid og Slæb; mens deres Moder døde af Sult, og *han* endte paa Fattiggaarden. Det var et herligt Liv, det . . . »Naa Din Krikke . . . æh!« . . . Svup!

Marie hostede.

»Gør det ondt, min Pige?« spurgte han med en inderlig Stemmeklang, som gjorde hende glad.

Hun smilede lykkelig til ham og sagde, at det gjorde slet ikke ondt.

At hun skulde savne! Nej, før skulde han stjæle, røve, snyde . . . Naa, saa galt var det vel ikke. Men var det ikke lumpent, at han skulde mangle de Skillinger til at sætte sin Plan i Værk! Han stod paa Vippebrættet, bare et lille Skub, saa var han paa den lykkelige Side; men ellers fik han blive paa denne her.

Han fik saamænd aldrig Penge. Laane? — Hja! — Hvem vilde laane ham? — Nej? Og slaa ind paa nogen Slags Handel? Handel uden Penge, det blev nok en herlig Forretning.

»Jens! Jens! det er forkert Vej! Hvor i al Verden . . . hvad tænker du paa?«

»Aa! jeg tænkte bare paa . . . hvorledes jeg skulde blive Kejser af Kina eller faa en lignende Bestilling blot en Dags Tid eller to, saa kunde jeg . . . saa vilde jeg . . .«

»Hvor du kan sludre! Hvad vilde du saa?«

»Saa vilde . . . jeg købe en Ko . . .«

»Ha! Ha! Ha! Se nu, du passer Vejen, at vi kan komme hjem; lille Maren længes vist efter mig.«

Saa rullede de videre.

En Ko! tænkte hun. Ja, det var ikke saa ilde. Man kan jo ikke engang faa Mælk uden at tigge; Grisene skal jo have den.

»Halløj! Jens Brun! Kan du ikke bie og snakke med kendte Folk?« raabte en Vandringsmand.

»Goddag, Mand Brand! — Du her?«

»Ja, ser du, kort at fortælle: Jeg var jo ved Døren, men du var ikke hjemme, hvad jeg jo ikke behøver at sige dig. — Har du været langt henne i Dag? . . . Naa ikke . . . Har du været i Brostrup maaske? . . . Ja, jeg kunde vel tænke det. — Saa har du da været ovre og set til Per Lassen? Sikken Raalling bitte Børn! Og Brugsforening i den ene Ende! . . . Har du travlt, siger du! Ja, ja Farlille, der skal Tid til alt. Men hvem er det, *der* kommer kørende? Det er minsæl Ole Kræmer! Saa kan jeg faa Agen. Ser du, han er her lige paa Stedet, for han kører jo som Lyn og Torden. Hvor blev 'et nu a'?... Holdt, holdt her er det. Værsgod!

Det er et Brev fra Skolemesteren i Hvam. Farvel! Farvel!«

Han læste Brevet; det handlede om Ordningen af et større politisk Møde der paa Egnen.

Solen gik ned i Bankerne mod Vest. Taastrup By og Fjorden laa for dem i Aftensolens Skær. Deres eget lille Hus kunde de skimte bag Træerne. Hesten prustede. En Dreng koblede under højrøstet Enetale en Række Køer til højre for Vejen. Til venstre stod to Par gumlende Faar og gloede paa dem, medens deres smaa Lam hoppede glade om. — Taastrup laa trygt mellem lune Banker midt i Kløver og Korn, trygt som en af dens Gaardmænd midt i sin Velstand.

I den tidlige Morgenstund, da Duggens Perler hang i Græsset, og Dagen ikke ret var vaagnet, kom der ud næsten af hver Gaard i Byen en Langvogn med Mænd og Kvinder, der skulde i Tørveskæret. Øgene slæbte dovne af Sted med deres fede Sider, nogle af de agende gabede, en enkelt tog sig en Skraa.

Før alle andre var dog Jens Brun af Sted med sin Madkasse og sine Arbejdsredskaber paa Nakken. Han havde godt Akkordarbejde i Tørvetiden, men det var strængt. Et slidsomt Liv i Sved fra Morgen til Aften var det, og kun lidt Hvile undte han sig i Middagsstunden. Imens andre laa i Vognens Skygge med en Trøje over Ansigtet og døsede, og Hestene kastede uroligt med Hovederne eller hang med

Ørerne og viftede sig med Halerne, imens skar hans flinke Spade som en Smørstikke i den fede, fugtige Tørvejord — den ene Snes Tørv efter den anden.

Han tog gerne tidlig hjem for at kulegrave lidt i Toften. Han var øm over sine Redskaber og holdt af dem som en Kriger af sine Vaaben. Naar han om Aftenen hvæssede dem paa Stenen, drejede Maren for ham, mens Børnene laa og trillede i Græsset.

Han havde købt et Par Hæfter om Frøavl, som han læste i ved Skinnet af en Stenolielampe, naar han var ked af at kulegrave.

Paa Grund af den ringe Søvn sved Øjenrandene, Musklerne ømmede sig under det evindelige Slid, og han blev mere og mere mager. Han sagde spøgende til sin Kone, der klagede derover, at naar han tørrede ind, saa blev han bare saa meget lettere og nemmere at tumle.

Han følte sig ikke oplagt til at arbejde i Skytteforeningen om Søndagen, saaledes som han plejede. Ingen havde heller talt om at fortsætte, Træhesten stod og raadnede i Peder Madsens Vognport, og Øvelsesgeværerne rustede i Forstuer og fugtige Karlekamre.

Derimod brugte han Søndagen til Søvn.

Marie vaagede omhyggeligt over, at intet forstyrrede hans Hvile. Og saa sad hun og bødede Skaderne paa hans Arbejdsdragt, mens Hylden sendte sin sødlige Duft ind ad det aabne Vindue, og Stærefamilien, der boede i Kassen udenfor, sang for hende.

Han laa paa Sengen med Svedperler over

Næseryg og Pande. Hun syntes, han var bleven saa skarp i Ansigtet paa det sidste . . . Han kunde heller umuligt udholde at arbejde saa overstregs, for saa maatte Værket gaa i Stykker — for tidligt. Og der vilde gaa mere i Stykker, hvis dette skulde blive ved. Hun kendte hans Higen og forstod den, og skulde han trykkes til Jorden under Brødkampen, saa han ikke kunde faa røre de Vinger, han havde, da vilde han blive et ulykkeligt Menneske . . . Han vilde komme til at gaa omkring med et Hul, et tomt Rum inden i sig, som han idelig og idelig vilde stirre paa, stirre og stirre. Og hun, der saa gerne vilde fulgt ham gennem det Liv, de havde drømt om, hun vilde blive dømt til at se ham i Trældom, bag Gitter, han ikke kunde bryde ... ham, hun elskede. — Hun fik Taarer i Øjnene. Hun følte, de var fattige. — Og hun bad saa mindelig om, at Gud dog vilde række dem en hjælpende Haand.

Det var saa tungt, at han altid var borte paa Arbejde. De levede jo næsten ikke sammen. Kunde han bare faa den Plan med Lodden i Værk. Hun skulde nok hjælpe ham, Børnene ogsaa, naar de voksede til. Maaske kunde Børnene blive fri for at komme ud at tjene. Han vilde hjælpe hende at opdrage dem, det var han saa udmærket til. Men det var stadig disse Penge. — Og til Efteraaret skulde der udbetales 100 Kr. paa Huset; hun forstod ikke, hvor de skulde komme fra.

Gode Penge havde han jo tjent i Sommer, men — de skulde jo leve. Og de levede bedre,

end de plejede, for han næsten tvang hende til at spise god Mad — saa Fisk, saa Kød, som han bragte med hjem. Og hun havde ogsaa haft det bedre i den sidste Tid; han *vilde* jo hun skulde blive sund og stærk. Han var saa god, saa god. Aa, dersom Kammerherren eller Kongen, hun havde nær sagt, dersom Vorherre vidste, hvor god og klog han var, saa vilde de hjælpe, det vilde de.

Han vaagnede.

Idet han rask kastede Benene over Sengekanten, gav det et lille Knæk i Ryggen: det smertede, saa han blev bleg, men det gik dog snart over, og de nød deres Søndagskaffe ude under den gamle Hyld.

En Julidag ikke længe efter flagede Jens Brun.

Op over det mørke Tag og det lyse Løv viftede Dannebrog paa en hvidmalet Granstang. Det var den første Flagstang i Taastrup: snart kom der flere, og ved alle festlige Lejligheder var Byen smykket med Dannebrogsflag.

Han flagede; thi i Dag var der atter kommet et nyt Liv til Huse. Moderen laa mat hen med et lykkeligt Smil, og han stod i Døren og nikkede fornøjet til alle Mennesker, der kom forbi, og spøgte med sine tre Smaafyre, der kravlede om i Græsset udenfor.

I Søren Pedersens Dagligstue sad tre Gaardmænd og talte om Jens Brun.

Den ene stoppede sin Pibe, den anden var lige bleven færdig med sin. Over den modsatte Bordende var bredt et mørkebrunt Voksdug, paa hvilket en Flok Fluer gjorde sig til Gode

med en Levning fra Middagsmaaltidet. Det var middagsstille, og det gamle Ur med Tinskive, prydet med en snirklet Indskrift: »Just Heede, Vuust 1777«, mumlede søvnigt sit ensformige Tik—Tak!

»Nej, dette her — bak! bak!« — sagde Søren Pedersen, — det her med Frøavl — ok, det er saamænd det rene Humbuk!«

Hans: »Ja, det er ogsaa min Mening .... At han skulde kunne leve af den bitte Plet, det er min Sæl en urimelig Ting! End vi andre!«

Kristen: »En skulde nok tykkes det, men naar en hører hans Grunde, og hvordan han lægger det ud — —«

Søren Pedersen: »Du kender da Jens Brun, Fa'rlille, og ved, at han er ikke nem at begaa sig med paa de Maader; han læser jo baade om det ene og det andet og er jo svær til at klare for sig.«

Kristen: »Jeg synes nu ligegodt, det er en Mand, vi burde støtte en Smule; han er skøn at have imellem os ved mange Lejligheder, og stræbsom er han pinede ogsaa.«

Hans: »Ret nok med det, Kristen; men er han ikke ogsaa noget af en Spekulanter?«

»Jeg synes for Resten« — brød Søren Pedersen ind, — »at da han nu har snakket til os om Laanet, at — æ — vi saa kunde være enige om at svare, at dette her Planteri vil vi ikke vide noget af, men Penge til en Ko, det kan han faa, hvad Dag han vil. Han kan jo arbejde dem af, ligesom vi har Brug for ham til. Græsning og Foder bliver der vel Raad til,

og saa kan han saa Korn og lægge Kartofler i Toften.«

Hans: »Det bliver vel det sløveste.«

Kristen: »Skulde der mange Penge til det andet? For ellers ....«

Søren Pedersen: »Nøj Spirantvæsen! — lige saa sikkert som tow og tow er fire. Faar vi en Kop Kaffe, Mor?« henvendte han sig til Konen, der kom gennem Stuen.

Kristen: »Jeg synes ellers ikke, han plejer at løbe galt i By.«

Søren Pedersen: »Galt i By? Men du ved da Kristen, at det gaar gerne saadan med de Folk, der læser og studerer saa meget, at de kan Fanneme ikke klare sig med os andre i det praktiske — bak! bak! bak! — Hva! Se nu til Justitsraaden! Vi behøver ikke at gaa længer.. Men han er saamænd baade dygtig og klog, Jens Brun, det er ikke for det.«

Hans: »Ret nok, og dygtig selvklog.«

Kristen: »Der er alligevel mange Ting, der har faaet en anden Vending, siden han kom til Bys.«

Hans: »Ja, de render og skaber dem med deres Flag og Bøsser og synger og sjover.«

Kristen: »Det er nu min Mening, at der er mere i det, han kommer frem med, end mange tror og forstaar. Spørg de unge! Fanneme, om ikke min Søn skal faa Lov at komme paa Højskolen!«

Hans: »Jeg tror, Folk bliver taawle nu om Stunder. Koste alle de Penge, naar vi har Præst og Degn at betale til alligevel!«

Kristen: »Jeg vil kun sige dig en Ting ....«

og tilbage i Stuen. Han havde sin Hue paa, for ligesom han var inde, saa var han ude, og Huen fik det ene Skub efter det andet, saa frem, saa tilbage. Han kunde ikke hitte ud af det; der var ingen Vej at se. Han havde nok henved et Hundrede Kr. nu, men hvad ... 100 Kr. skulde udbetales paa Huset, Købmanden skulde have Penge, og Koen ... de plejede da ogsaa at faa lidt i Saltkarret; og hundrede Kroner til det hele!

Han havde arbejdet mere i Sommer, end han egentlig kunde døje; men hvad havde det hjulpet? Det groede til om ham paa alle Kanter, det var, som om han stod paa en Grund, der var gennemvævet med tykke, seje Rødder og fyldt med Kampesten, saa ingen Spade kunde gaa igennem — saadan var det — ikke det skarpeste Jærn kunde gaa igennem. Og saa kunde man staa der og ase og bakse med det til — ja, hvad vilde det føre til? Pokker og Fanden skulde have med det at gøre: Man kunde lige saa godt lade Spaden staa — lade den staa ganske stille og ruste og saa lade det hele rejse ad . . . »Gaa væk, Dreng!«

Den lille sad og legede paa Dørtrinet, hvor Jens vilde over, han rejste sig hurtig og stirrede forbavset paa Faderen.

Det skræmte Barneøje gjorde Indtryk paa ham.

Sølle Dreng! han blev virkelig ræd for mig. Hm! Hvorledes mon han skal faa det i Fremtiden . . . og de andre og Marie!

Jeg er den, som skal forsørge og skaffe til Huse. Hvor var det ikke herligt at kunne kom-

me hjem og forsyne dem alle sammen, saa aldrig en Tanke om Savn eller Nød skulde vaagne hos dem!

Han satte sig under Hylden og grublede; men Tankerne kunde bare løbe rundt ligesom en Cirkushest uden at komme nogen Vej.

Lille Kristen kom hen til hans Knæ og vilde op, men han skubbede ham væk, han vilde være ene. Lidt efter kom Drengen igen og stod og pillede ved Faderens Arm. Ligesom han vilde have jaget ham bort igen, kom han til at se i hans gode Barneøjne. »Kom da!« sagde han.

Ingen af dem sagde noget i en Tid. Vinden ruskede i Løvet, mørke Skyer drev rask mod Øst, og ude paa Fjorden duvede en krydsende Jagt.

Saa fik Drengen Lov at se paa Uret og lægge det til Øret, og saa skulde Faderen ogsaa lytte for det var saa morsomt med dette »Dik dik dik dik!«

»Hør!« udbrød Drengen paa en Gang.

»Hvad er der?«

»Fuglen deroppe paa Grenen! Fut, der fløj den!«

De kom i lang Snak, Dreng blev ellevild af Glæde og tumlede med Faderen. Da Marie noget efter kom ud, laa de begge paa Jorden og Faderen var helt rød af Anstrængelse og Fornøjelse.

»Det er den tossede Knægt!« sagde Jens, ligesom undskyldende sig. Marie smilede. Saa fulgtes de alle tre ad hen at flytte Bossekoen

Tunge Skyer ilede hen over Himlen, røggraa og sorte mellem hinanden væltede de sig frem som før Regn.

Mænd i Efteraarsklæder samledes ved Skolen til Sogneraadsvalg. Uagtet det var over den fastsatte Tid og koldt, nærmede man sig dog med en Sindighed, som der var udlovet en Guldmedalje til den, der kom sidst.

Formanden udtalte, at det jo var de mindst beskattede, der skulde vælge denne Gang — om der var nogen, der havde Forslag at gøre. Et lille Ophold. Da var der endelig en, der foreslog Jens Brun. Ja, ham havde en anden da ogsaa tænkt paa — en tredje og fjerde. Det lod til, at der var snakket om den Ting før.

En Mand rejste sig henne i Hjørnet. Han mente, at det næppe var rigtigt at vælge en Smaamand, der ikke godt kunde afse nogen Tid fra sit daglige Arbejde; det var for stor en Byrde at lægge paa saadan en Mand. Det var bare det, han vilde gøre opmærksom paa.

Ja — tog hans Sidemand fat — han vilde endog henstille, om det overhovedet var rigtigt at vælge Folk, som sad i smaa Omstændigheder og havde de værste Udsigter. Her kunde jo nok være noget at overveje ved dette. Naa ja, det var bare det, han vilde sige.

Der blev ganske stille.

Mange skottede til Jens Brun. Men han, der ellers ved enhver Lejlighed havde et Ord til Rede, sad tavs med Albuerne paa Knæerne og lod Blikket hvile paa Gulvet; han var lumrende rød. Det var, som han blev afklædt midt mellem disse mange Mænd, som om han havde

Stivkrampe eller var hypnotiseret, mens de blottede ham Stykke for Stykke, uden at han kunde røre et eneste Lem, men dog med den klareste, mest skærende Bevidsthed om sin Stilling — saadan følte han det.

Forhandlingen gik videre, men der var faa, der stemte paa ham. Da han mente sig ubemærket, listede han sig ud af Døren.

Hvad var der sket? Han var bleven sat udenfor det pæne Selskab, fordi — han var fattig. Ikke skulde han have Ret lige med andre. Nu sad de derinde og forhandlede om Sognets Sager, *han* var udelukket, ... *udelukket* — — han kunde gøre, hvad han vilde, gaa, hvorhen, han vilde, ingen brød sig om det; han kunde for den Sags Skyld gerne lade sig glide ned i Mergelgraven, om han havde Lyst, man vilde maaske knap fiske ham op.

Det var bleven Aften og tykt Mørke, Blæsten susede gennem de gamle Træer, og Ruskregnen drev som tæt Støv ned over hans Ansigt. Han mærkede det ikke, han gik frem og tilbage og rundt uden at vide hvorhen, frem og tilbage og rundt. Han saa ind over sin Fremtid. Han syntes, han skimtede Fattiggaarden. Det klogeste, han kunde gøre, var som saa mange andre at glemme sin Trang til at være med i Laget, drukne den i den Sløvhed, som umenneskeligt Slid og Slæb, Tilsidesættelse og Fattigdom fremkalder. I dette Mørke kunde han bare lempelig lade sig glide ned. At det var som et Selvmord! pyh! — det var dog det klogeste. Slet ikke Selvmord, tværtimod; det var en Magt *udefra*, der vilde gøre det af med

ham. Han følte sig som kneblet og bastet af en raa Kraft, som han ikke kunde staa sig imod, men det skreg inden i ham mod denne Vold; og saa var det dog, som om ogsaa dette Skrig blev kvalt af en overlegen Magt, der grinede under sin Bøddelgerning. Men han *vilde* ikke kvæles, han vilde den Onde . . . ja Gud eller den Onde eller, hvem der var stærkest, dersom en af dem kunde hjælpe ham, saa tilhørte han ham, han maatte faa hans Sjæl, bare han kunde tage den forbandede Haand væk, der greb saa forfærdelig om hans Strube; for han *vilde* løs.

Han var naaet hjem til sit Hus. Der laa hun inde, den elskeligste af alle Kvinder og den bedste. Dersom hun vidste, at hendes Mand var stemplet med et Mærke, der satte ham udenfor de agtede Mænds Kreds, hvad vilde hun saa sige? Og Børnene? Som han skred længere ned ad Skraaplanet, voksede det til, og de vilde snart komme til at forstaa Stillingen; det vilde blive dem en Skygge i Hælene.

Hvad havde han dog gjort! — Hvorfor skulde han lide dette! Men han *vilde* ikke lade sig knække!

Han knyttede Hænderne, rystede dem i Luften. Bare han kunde komme til at gøre noget ondt, slaa noget i Stykker, sparke til en Hund. Han syntes, han kunde faa Luft, naar han maatte pine, trodse, hade . . .

Han stod længe udenfor Huset. Til sidst følte han en Trang til at lægge sig og lade sig langsomt fryse ihjel.

Endelig drev han ind. Det var sent. Marie

var gaaet i Seng. Han tændte Lys. Her saa ikke meget ordentligt ud: paa den ene Ende af Bordet stod en Symaskine, og en hel Del Sytøj laa derved; hun havde lige sluppet det, som det stod, og var gaaet i Seng. Saa snart hun vaagnede om Morgenen, skulde hun jo til det igen. Gammelt, slidt Tøj af Børnenes og hendes laa paa Stole og Bænken.

»Hvordan er det dog, du ser ud, Jens?«

»Hvordan jeg ser ud?«

»Ja, du er saa hvid som . . . hvad er der dog hændet?«

»Aa, det er ikke noget!« sagde han og smilede uhyggelig.

Hun sad op i Sengen med den magre Haand om Sengebaandet og klemte, saa Knoerne hvidnede.

Sveden perlede paa hans blege Pande, og hans skarpe, gustne Ansigt saa i Halvmørket ud som et Ligs. Det var skrækkeligt for hende at se; han stirrede saa vildt, saa ondt, syntes hun.

Saa kom det da frem. Hvert Ord, han sagde om den Krænkelse, han havde lidt, skar som en Kniv i hendes Hjærte — som en ubarmhjærtig Haand førte Kniven Snit for Snit.

Da slyngede hun sine magre Arme om hans Hals, hun kastede sig ind til ham og udbrød: »Jeg holder saa forfærdelig af dig, Jens!«

Og saa tog han til at hulke som et Barn.

Saa græd de ud ved hinandens Bryst, de to fattige Mennesker, som dog var saa unge.

Og Blæsten tudede, og Regnen piskede paa

Ruderne, men de ænsede det ikke, for Stormen, Nøden, Fattigdommen, hele Verden sank ned i Forglemmelse, og de var ganske ene tilbage, de to alene.

»Marie!« sagde han den næste Dag, »vi er altsaa gaaet paa Grund. Vi kan lige saa godt sige det, som det er. Jeg er en sølle Arbejdsmand, der har tabt Modet, og du kan lave dig en Pose . . .«

»Men Jens da!«

»Ja, ja! Vi kan ogsaa akkurat lige saa godt tage den med Ro, for lige vidt kommer vi. Hvorfor skulde vi egentlig tage os det mere surt end nødvendigt. Sognet skal jo føde os, naar det kniber, og hvorfor kan vi saa ikke lige saa vel lade det knibe først som sidst. Hvad siger du? Er det *ikke* min Mening? Hja . . . jeg ved ikke, hvad jeg mener og ikke mener.«

Saa gik han ud i Byen, kom hjem og gik atter ud. Han udrettede ingen Verdens Ting de første tre, fire Dage. Hvor han kunde komme til, drillede han Gaardmændene af Hjærtens Lyst, især en Aften, da der var Møde om Lovene for det nyopførte Andelsmejeri. Der var almindelig Stemning for, at Parthaverne skulde have Stemmeret efter det Tal Køer, de ejede. »Ja, det er rigtig,« sagde Jens Brun, »man skal have Stemmeret, eftersom man har Gods til. Derfor skal Kammerherren ogsaa have lige saa megen Stemmeret som hele Taastrup Sogn tilsammen, det er rigtigt, for saadanne Bønder med en halv Snes Køer, hvad Forstand har de paa Landsstyrelsen eller hvad

Interesse har de deraf? — ikke mere end en Husmand paa et Andelsmejeri! Hva!«

Saaledes gik det en lille Tid.

Men en Dag kom Forandringen. Han kom rask ind, gik hen til Marie, tog hende om Livet og kyssede hende. »Du skal ikke være forknyt, min Ven. Jeg har gaaet og set paa dig i disse Dage, og ondt har det gjort mig; men jeg var jo selv saa underlig og tvivlraadig i Sindene. Men tror du, jeg vil have dig til at hænge med Fjerene? Det kan ikke hjælpe paa denne her Maade. Vi maa se at klare Ærterne paa en anden Vis. Tror du ikke nok, vi kan komme i Gang igen? Umulig var det maaske ikke, at vi endnu kunde naa — ja, jeg ved næsten ikke hvad.«

Marie saa glad op og smilede med sine forgrædte Øjne, for hun mærkede, at hendes Mand var ved at rejse sig igen.

»Jeg sagde dig forleden Dag, at vi var løbne paa Grund, og det er vi ogsaa; men jeg tror, vi kan faa Vand under Baaden igen, hvis du vil være med.«

»Om jeg vil!«

»Ja, ja, min Pige! Nu er det bedst at tænke over det, for jeg mener nu ikke, det kan lade sig gøre her i Landet.«

»Aa, — til Amerika?«

»Ja, det var det, jeg mente.«

Der lagde sig en Skygge over hendes Ansigt.

Han vedblev: »Jeg sælger hele Stadsen til Købmanden, saa kan vi betale vor Gæld, jeg kan faa Billet, der kan endda blive saa meget

tilovers, tror jeg, at du og Børnene kan leve et halvt Aars Tid.«

»Det vil blive forfærdeligt, Jens, at leve alene her. Skal det være, lad os saa hellere følges ad alle sammen.«

»Jeg tror ikke, det er klogt.«

»Skal vi virkelig rejse saa langt bort til fremmed Land, fremmede Mennesker og fremmed Maal? Jeg gruer for det, Jens!«

»Og jeg gruer for at lade være. Tænk paa Kristen og Povl og Marie og Jens — hvad for Folk kan de ikke blive til i Amerika?«

»Jeg synes, det er saa tungt.«

»Ja, min Pige. Men jeg mener nu, at det er den eneste Maade at komme flot paa. Men nu kan du tænke over det, og saa kan vi siden tales ved, for vi vil handle i Enighed.«

Det var hen i Marts, og Jens Brun skulde rejse. Marie og Børnene fulgte ham paa Vej. Søren Pedersen kørte. Da de kom op paa de vestlige Højder, bad Jens om at holde et Øjeblik, mens han kastede et Blik tilbage over sin Fødeby, sin Barndomsegn og sit lille Hus bag Træerne. —

De stod paa Dampskibsbroen og saa Skibet komme.

Marie havde tidligere syntes, der var noget fint ved et Dampskib; men i Dag forekom det hende som et grimt, sort Uhyre, der kom hvæsende hen imod hende.

Børnene gjorde store Øjne, da Skibet kom,

og Forældrene vekslede endnu nogle Ord, men det var ikke mange, for inden længe, de begyndte, kom Broderen hen i Enden, der var ogsaa saa mange fremmede Mennesker til Stede.

Søren Pedersen kom hen til dem og stod og gumlede paa noget han skulde have sagt, og der kom da ogsaa det ud, at Jens skulde ikke være bekymret for Kone og Børn, for de var flere Mænd, der havde talt sammen om, at de skulde ikke savne noget, saa længe de var i Taastrup. »Før vi synes dog, Jens . . . ja, det er nu osse Egensagen, hvad vi synes . . . Naa, Farvel, Jens Bruun, og Tak! Og lykkelig Rejse! Det kunde jo hænde, du kunde komme til at bo i Taastrup endnu en Gang, hva? — tak! tak!«

Søren Pedersen rystede ærlig hans Haand til Afsked.

Dampskibet gled fra Broen under Maskinens ensformige Klapren og Hjulenes Plasken. Det blev mindre og mindre; men længe kunde det dog ses. Længe, længe stod Marie der endnu og stirrede ud efter den lille, sorte Prik . . .

Brookville, den 5. April.

Min kære Hustru!

Tak for dit sidste Brev, hvoraf jeg ser, at I har det godt, og at Folk er saa venlige mod dig.

Dine kære Breve er mig til stor Glæde i dette fremmede Land; og naar Ensomheden, Læng

selen trykker mig, tager jeg dem frem og læser dem igennem mange Gange. Thi om end min Længsel derved øges, saa er det dog paa samme Tid, som du kom mig nærmere, min egen Pige, som noget af dit Væsen bares over til mig, som Hjemmets kære Klokketoner kaldte paa mig i ethvert lille Ord, og dem har jeg lært at skønne dobbelt paa i mit ensomme Liv, ensomt midt imellem Menneskenes Mylder og Maskinernes evindelige Klapren.

Jeg faar en god Løn, saa vi kan leve rigeligt og endda faa Raad til noget ekstra, saalænge jeg da er rask. Jeg sender dig hermed 200 Kr., om du skulde have Lyst til at købe et eller andet til Rejsen. Billetten haaber jeg, du allerede har modtaget. Og saa venter jeg at se dig og vore elskede smaa i Juli Maaned. Kristen gror vel godt, og de trives vel alle?

Saa kommer den Stund, jeg har længtes saa inderlig efter, da jeg skal gense dem, der staar mig nærmest her i Verden. Det har været saa strængt for mig i dette Aars Tid at være borte fra eder. Jeg har ligget i min Seng og ikke kunnet sove i mange, mange Nætter og har været syg af Længsel efter eder. Gud føre eder raske og sunde over til mig!

Jeg synes, min egen Pige, at det er, som vi bliver gifte paa ny, og jeg længes endnu mere efter den Stund, jeg skal føre dig herind, end efter vor Bryllupsdag.

Det er i mange Maader herligt, frit og stort at bo herovre, og dog — det kommer jeg vist aldrig ud over — vort lille Hus i Taastrup ved Limfjorden er den skønneste Plet paa Jorden.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

DØVE-ANDREAS

I.

Som Herregaardssmed paa Ravnstrup havde Døve-Andreas lagt Mærke til en Grusbanke, som laa ud for Smedje-Døren. Tværs forbi Døren førte den brede, optraadte Vej, ad hvilken Stude-Drifterne kom ind fra Udmarkerne, og lige paa den anden Side af den var Grusbanken.

Den var saa høj, at den fra Smedjens Synspunkt rakte op mod Skyen. Ind i den var skaaret en halvrund, vældig vid Grav, hvis skraa Sider stod rødbrune af Grus med smaa Rullesten og Kager af sortbrun Al imellem.

I denne Grube og op over Banken havde Herremanden plantet Fur det Aar, Andreas fik Pladsen.

Mens Arbejdet stod paa, var Smedens Overkrop ofte kommen til Syne over Halvdøren, paa hvilken han hvilede sine nøgne, haarede, muskeltykke Arme. Han store, godmodige Øjne smilede ad hele Foretagendet, og i det sodede Ansigt lyste en Rad hvide Tænder. Naar han havde staaet her lidt, lo han, saa hans Bluse rystede, og saa klang Ambolten igen.

Men saa var det at Furrene virkelig tog til at

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Røster ind til et Menneskes Bevidsthed, var jo lukket for Døve-Andreas's Vedkommende. Kun Furrene talte til ham i det tavse Sprog, som sænker sig gennem Øjet. »Du ser forundret paa os, Andreas, med dine gode, enfoldige Øjne!« sagde de. »Men der er Næring alle Vegne, naar man vender Rødderne ret. Vi er langt lykkeligere, end om vi var Prydplanter i Herremandens Park. Her dækker vi den haarde Al og den stride Grus, og saa vokser vi til Gavntømmer. Det skulde du ogsaa, Andreas!« — De løftede paa deres Kronskud hans Tanker op med sig, saa naar hans Forestillinger hævede sig over Hverdagslivets Huggen i Stykker og Svejsen sammen, saa stod det i Forbindelse med det, han daglig havde for Øje tværs overfor Smedjen. — Naar Rimen ind mod Jul pyntede Naale og Grene, og Morgensolen spejlede sine Straaler i de mangfoldige Krystaller, saa var det, som hundrede Julelys tændtes her for ham alene. Og naar Vinteren med sine Dynger havde dænget alt, hvad der var smaat og stod lavt, og man saa kom hen i Marts—April, stak de grønne Spidser ovenud af Sneen, ligesom nikkede til ham og hviskede: »Nu har vi jo Foraar, Andreas!«

Saaledes banede de smaa Fur sig et Spor ind til et festligt Rum i den døve Mands Indre, hvor Tankerne samledes, naar de kom puslende fra det daglige Smaaliv. Furrene blev hans Venner og hans Tankers Selskab.

Aar øgedes til Aar under denne Omgang. Og saa kom der en Tid, da Andreas fik Lyst til en Gang at *vove* noget. At smede Søm og

Bønnebog kunde han udenad ligesom en Rams. Balles Lærebog. Men han fik Lyst til at sætte en Prøve, som for Alvor kunde lykkes eller mislykkes. En Livsprøve skulde det være.

Fra de voksende Fur susede Livets Pust ind til ham, og dette Sus sænkede sig som Drømme i Herregaardssmedens Sind.

II.

I Ravnstrup Bakker laa en Lod paa en halv Snes Tønder Land. Øst efter gik den ned til Askov Bæk, og her i Lavningen kunde nemt blive et Par Agre med Foder til en Ko. Mod Vest gik Lodden op over en Stenrevle, der en Gang havde været Strand, og bugtede sig videre op efter i meget ujævne Banker. Paa det højeste Sted laa en af Oldtidens mægtige Gravhøje, hvorfra man kunde se vidt ud over Fjorden og Nordjyllands bakkede Egne.

I denne Lod forelskede Døve-Andreas sig. Og saa giftede han sig med Glarmandens Rolette.

Ved en Høstfest paa Ravnstrup havde der været Dans paa Loen. Men Andreas havde siddet i Udskuret for sig selv. Ungdomskredsens Fyrværkeri af lette Ord og munter Latter, som fløj omkring og gnistrede, gik forbi hans Øre. Uden for Skæmten og de susende Skørter havde han siddet og set det hele, siddet som i en Klokke af tykt Glas, hvorigennem ingen Lyd kunde trænge; kun de dumpe Dansetramp kunde han mærke.

Ud paa Aftenen var Bolette kommen hen til ham og havde stillet sig tæt op imod ham. Han havde flyttet sig. Men da det svulmende Kvindelegeme, der pustede efter Dansen, gentagende nærmede sig ham inde i det halvmørke Rum, var han bleven underlig til Mode. Det havde kriblet ham i Kødet, som skulde han gribe dette Stykke fra Livets Gilde, Skæbnen ligesom havde skubbet hen til ham. Men Andreas var fremmed for Livets Praksis i denne Henseende, og den ukendte Ængstelse holdt hans Arm tilbage. Foreløbig kom der ikke andet ud deraf for ham end nogle vaagne Nattetimer.

Men da han havde købt Lodden i Ravnstrup Bakker, havde bygget en Bolig der for sine sammensparede Penge og gravet sig en Smedje ind i den gamle Strandkant, saa skulde han jo have en Kvinde ind i Huset. Og da kunde det ikke falde ham ind at tale til andre end Bolette.

Da Andreas den første Morgen som gift Mand aabnede Hyttedøren, stak han sit uvadskede Smedehoved ind under et frisk Styrt af sval, strømmende Morgenluft. Han aabnede sine Øjne og saa den grønne Engstrimmel, Stenrevlens hvide, solblegede Muslingskaller og de brune Lyngbanker, kronet af Kæmpehøjens Kuppel, dette Stykke Urland, der altid havde hvilet som i en evig Stilhed og Fred. Og han saa det alt i en ny Belysning, thi det var Morgen i hans Sind. Han følte sig staaende Ansigt til Ansigt med sit Livs Dagværk.

Her var det jo, at Livsprøven skulde staa.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] Andreas.

[illegible] med hvert Slag [illegible] selv, at det [illegible] Gang skulde komme til at [illegible].

Han havde aldrig talt mange [illegible]

femten Aar blev han end mere faamælt. Det var heller ikke mange Tanker, han havde tænkt, og i de femten Aar blev det ikke til flere; tværtimod samledes hans Sind end mere ensidig om den ene Grundtanke. Men denne holdt den selvgroede Skikkelse ogsaa fast med et Urmenneskes Styrke. Holdt den fast som et Rov, ingen kunde fravriste ham, og om hvilket han var rede til at kæmpe med selve Skæbnen, om det skulde være.

Ikke saaledes at han tænkte paa nogen Slags formastelig Opsætsighed.

Nej, Andreas vidste saa godt, at Skæbnen gik sin uanfægtede Gang over Menneskenes Hoveder, at den gav Giftermaal og Børnetal og alskens Tilskikkelser efter det, som forud var bestemt og afgjort.

Men saaledes at ingen alligevel skulde kunne afgøre Striden, før han ikke mere var til.

Han vilde ikke for alt i Verden paa Trods kæmpe mod Verdensordenen, men paa Bunden af hans Sjæl laa det dog fastgroet, at hvis Livet ellers blev langt nok, saa skulde dog Prøven baade sættes og holdes. —

Saaledes gik den tavse, ensomme, døve Mand sin rolige Gang som en Klode i sin Kreds — med eet Midtpunkt i sit Liv og een Livsplan over sin Bane.

Naar han hentede Vand ved Bækken, faldt han stundom i Tanker, blev staaende og saa neden fra paa de nøgne Banker. Og stundom sad han paa Kæmpehøjen og saa det samme ovenfra. Men han ventede.

I femten Aar ventede han. uden at der var nogen Fremgang at øjne.

III.

Der kom jo imidlertid de Dage, da Bolette ikke længere kunde føde Børn. Da var Andreas over halvtreds. Han tænkte dog ikke paa, at fra den Alder plejer Menneskets Kraft at dale, men han fandt, at nu var Tiden inde, han havde ventet paa.

Fra den Stund var de to aldrende Mennesker tidlig og silde at se i Bankerne med Skovl og Hakke og Trillebør.

Kæmpehøjen voldte Andreas Hovedbrud. Ved Foden af den var et stort Hul, som den nemt og passende kunde fylde. Paa den anden Side var det en egen Sag at røre ved saadanne gamle Ting, syntes han. Dernede, hvor Bækken nu løb, var Fjorden gaaet ind i sin Tid, kunde han nok tænke; hvor Smedjen stod, var jo den gamle Strand. Her havde altsaa Fortidens Folk haft deres Færd, og her i Højen havde de jordet deres døde. De havde nu hvilet i Fred, Gud ved, hvorlænge, og saa skulde han give sig til at kaste med de dødes Ben. Nej, deraf kom ingen Velsignelse, troede han.

Alligevel, Højen var dog kun Jord, og den var *hans*, saa han havde lovlig Ret til at handle dermed, som han vilde. Og en Morgen gik han da derop med sin Spade for at gøre Begyndelsen.

Men da han satte Foden paa det gamle Mindesmærke, kom han til at tænke paa, hvor mange Tusinde Spadefulde dog saadan en Gravhøj indeholdt, og hvilken Møje det dog havde voldt i sin Tid at tue dette mægtige Hvilested. Da sænkede han Spaden, hvilede sine Arme paa Skaftet og grundede paa, hvad Eftertiden mon vilde gøre ved *hans* Arbejde.

Da han derefter løftede sine Øjne og saa, hvor blødt og smukt Højen rundede sig, og hvor hel og uberørt dens Overflade var, saa kunde han ikke øde den. Det vilde for ham være som at skære i levende Kød, syntes han næsten.

Saaledes fik Gravhøjen Lov at staa.

Senere blev den fredlyst til evindelige Tider med Underskrift og Tinglæsning, og endelig blev der en Dag anbragt en Sten paa den med dette indhuggede Mærke: »F M« med Krone oven over. Da saa Andreas derop, gumlede paa Skraaen og sagde til sin Kone: »Det er ligegodt Kongens Krone, Bolette!« Han var øjensynlig glad over, at han havde ladet dette gamle Minde staa i Fred.

— — Da fem, seks Aar var gaaet, saa det ud til, at Træerne, han havde plantet, vilde komme frem. Nu lagde han ogsaa sit meste Arbejde her fremfor i Smedjen.

Efter femten Aars Forløb var her en hel Plantage, hvor Kapellanen holdt det første offentlige Møde. Snart blev der flere Sammenkomster af Omegnens Folk paa denne hyggelige og lune Plads. Den gamle, hvidhaarede Pastor Petersen tog undertiden herud med alle Præste-

[illegible]

»Ja, det kender En jo ikke, Andreas!« svarede hun.

»Hva—a!«

Hun bøjede sin Mund til hans Øre og raabte paa ny: »Jeg siger, det kender En jo ikke, bitte Fa'r!«

Han nikkede med de højtideligste og mest forventningsfulde Miner: »Nej, — det kender En ikke!« gentog han for sig selv.

Ofte sad det gamle Par oppe ved Mærkestenen paa den lyngklædte Gravhøj inde mellem Granerne, naar Aftenskæret strøede sit milde Guld over Heden. Det var jo Glædens Dage for dem. Ikke den Glæde der bruser ved Tanken om, hvad Fremtiden lover, ikke Morgenens, men Aftenens, den stille, alvorsfulde Glæde, der stiger fra den Gerning, som er gjort. Men naar de sad her, mens den store Stilhed spændte sine Kæmpevinger over fra den ene Synsrand til den anden, saa blev Andreas stundom angest. Angest for, at Lykken maatte være for stor. Og som Mørket faldt paa, syntes han, at Kæmpevingerne svævede truende over dem.

IV.

En Dag kom saa Forvalteren for at faa Andragendet om Husmandsrejsen skrevet under.

Men da havde Andreas alt længe gaaet med højre Arm i Bind.

Sidst paa Vinteren var nemlig Slagter Jesper-

sen kommen farende som en gal Mand ned ad Havnstrup Vejen. Hestene for i vildt Løb, mens Slagteren slingrede fra den ene Side af Agestolen til den anden og brølede: »O, Susanne, o, Susanne!« Andreas kunde jo ikke høre, og han gik i sine egne Tanker forved Køretøjet, til det var lige i Hælene paa ham. Stind og stiv var han jo efter et helt Livs Slid, saa da han sprang til Side, tumlede han og knækkede højre Arm og Kravebenet.

Siden havde Maren Spliid behandlet ham med Trolderi og Smørelse, men Armen var og blev ubrugelig.

Nu stod Forvalteren her altsaa med Andragendet. Andreas' Helligdagstrøje havde Bolette for længe siden pudset op; den hang inde i Skabet ved Siden af et Par ny Bukser af Aalborg-Klæde, der var anskaffede med Turen for Øje, og Andreas havde øjensynlig ogsaa Mod paa den. Alligevel saa han betænkelig ud. Konen og han var nemlig flere Gange blevne enige om, at det under de foreliggende Omstændigheder af flere Grunde var bedst at opgive den.

Bolettes bekymrede Udtryk tydede imidlertid paa, at hun frygtede, at Andreas ikke kunde modstaa, nu han saa Papiret.

»Du kan jo dog ikke høre, hvad de siger til dig, Andreas!« raabte hun.

Med et svagt Nik syntes han at indrømme denne Kendsgerning. Men lokket af alt det herlige, som hans Indbildningsevne havde forbundet med denne Rejse, indvendte han: »Men jeg kan da nok *se*, Bolette!«

Dette kunde hun jo ikke nægte.

»Men Jærnbanerne og saa meget andet derude... du kan saamænd ikke retirere dig selv!«

Imidlertid spurgte Forvalteren Andreas ud, vedrørende Skemaet.

»Han kan saamænd ikke modstaa,« tænkte hun. Endnu en Gang gjorde hun dog et afværgende Forsøg, idet hun raabte ham ind i Øret: »Ja, men du kan jo ikke knappe dine Bowser æ bag, bitte Fa'r!«

Han blev alvorlig betænkelig. Den venstre Arm var næsten ubøjelig, og den højre kunde han jo nu ikke faa bag om og knappe Selerne. Han vidste jo godt, og han forstod ogsaa, at denne lille praktiske Vanskelighed saa godt som umuliggjorde Rejsen. Han stod en Tid og grundede og klemte Skraaen.

Saa sluktes efterhaanden Haabet i hans Blik, det svandt i Skyggen, som lagde sig over hans rolige Ansigt, hvis Udtryk blev vemodigt, som sagde han Farvel til et smukt Syn.

»Nej, vi faar vel lade det være!« ytrede han omsider afsluttende, men med en næsten blød Stemme.

— — Men der kom værre Følger af Faldet end det, at Andreas maatte blive hjemme fra Husmandsrejsen. Lange Tider efter var der endnu ingen Magt i Armen, saa han ikke kunde fortjene en rød Øre, især da det var den højre, og Sygdommen trak stadig løs Gæld til den faste, som var i Forvejen.

Nu forstod Andreas, at herefter vilde det dale. Han gik tavs omkring og saa paa sine Fur, der groede op om Kæmpehøjen. Kun en

Gang imellem sagde han med den ensformige Tone, tunghøriges Tale ofte faar: »Det er lige godt et Minde, det ene med det andet, Bolette!« Stadig den samme Sætning sagde han med visse Mellemrum i disse Tider. »Det er lige godt et Minde, Bolette.«

Først efter et Par Aars Forløb kunde han begynde at smaasysle ved Skruebænken. Men det blev ikke til andet end Smaahuggen og Smaahamren; aldrig mere i sit Liv kom han til at slaa et ærligt Slag, der rigtig kunde synge i Ambolten.

Og saa blev det jo ogsaa kun Smaaskillinger, han tjente. Alting blev herefter saa smaat. Dagens Kost blev kun til Smaabidlinger — Smaasulten det meste af Aaret og Smaafrysen hele Vinteren. Smaasnakken. Og de gamle Ben flyttede sig mere og mere smaatrinet som hos dem, der nærmer sig Graven og dog gruer for det aabne Hul.

Og de store Tanker, de blev ogsaa smaa, og det var maaske alene derfor, at Vendingen var kommen, tænkte Andreas, thi det er ikke godt, naar Menneskenes Tanker bliver altfor store.

Saaledes var det kun alene Skyggerne, der blev længere og længere. — —

Da den første Karse nede ved Aslev Bæk udfoldede sin lilla Krone, døde Andreas. Seks stærke Sønner bar ham til det sidste Hvilested. Men Bolette overlevede ham kun i fjorten Dage — saa nær kunnet de fulgtes ad i Døden.

Og det burde de i Grunden have gjort. Og

saa burde de have været jordfæstede inde mellem Furrene, de havde plantet.

Og mange, mange Aar efter burde der endnu suse Fur over deres Gravtue, og den Slægt, der da vil leve, burde forstaa som Andreas, at den unge Daad gror godt af Ærbødighed for de gamle Minder.

ENE

Helt ude i Maarup Hedebakker ikke langt fra Havet ligger Maarup Præstegaard tæt ved Vor Frue Kirke og en udtørret Kilde, hvor i længst forsvundne Dage Almuen forsamledes til Kildemarked. En Gang skal her have ligget en stor By, som Sandflugten i sin Tid har udslettet. Nu er her kun tilbage den tomme Kildegrube, Kirken og Præstegaarden.

For en Del Aar siden boede her en Præst, som var meget stridbar og trættekær. Ungdomsdrømmes fejlslagne Forhaabninger og Misnøje over at skulle tilbringe sine Levedage paa dette afsides Sted gav hans krigerske Sind Næring. Og maaske var det ogsaa noget en Trang til Adspredelse, der gjorde, at han til Stadighed laa i Tvist og Trætte med sine Grandefolk. Der var Stof nok til Strid i de vanskelige, ofte utydelige Skel-Linier, der drog sig om Præstegaardens vidtstrakte Jorder, ud og ind gennem Maarup Hede.

Paa den Tid boede her en Arbejder, der havde et Hus til Livsfæste fra Præsteembedet. Han levede lykkelig med sin Familie, gik hver Dag flittig paa Arbejde og svarede sit Lejemaal punktligt.

Saa rejste Præsten Striden om Skellet og bød Husmanden rykke det tilbage.

Men Ejler brød sig ikke derom. Og en Rende, der var bleven ridset ad en ny Linie, kastede han til igen.

Saa lod Præsten grave en Grøft og sætte et Rækværk.

Men lige saa hurtigt, det var oppe, brød Ejler det sønder, slængte Stumperne bort og fyldte Grøften.

Paa ny blev det opført, og Præsten kom just kørende, da Ejler atter var i Færd med at jævne det med Jorden.

Da for Præsten som en rasende ind paa Ejler og slog ham en paa Øret. Men Ejler tog sin Greb, vendte Skaftet mod Præstens Bryst, sprang tilbage og indtog Dækstilling. Derfra parerede han og gjorde Udfald med Kvart og Terts og »høj Terts«, akkurat som han havde lært i 1848 — »og dem kendte Præsten skam int« tilføjede Ejler siden med et Smil, naar han fortalte det.

Kunde Ejler blot have holdt Striden staaende paa dette Grundlag og med den Art af Bevisførelse, saa havde Sejren været ham vis.

Præsten fik Stød paa Stød, saa det buffede i hans tykke Bælg, og aldrig kunde han faa Ram paa Ejler.

Men idet Præsten atter steg til Vogns, raabte han rasende til Ejler: »Du skal komme did, hvor hverken Sol og Maane mer skal skinne paa din Usselkrop, saa sandt jeg er Præst i Maarup og hedder Blæstrup — kør!«

Ejler stod med et halvt Smil paa Læberne

og saa efter den bortrullende Vogn, hvilende sine Arme paa Greben og tænkte paa, hvad der mon videre kunde komme ud af Sagen. —

Hen paa Sommeren var der kommen en Landmaaler, der vadede om i Lyngen i lange Støvler med Stænger og Kæde. Ejler fik ud af ham, at Skellet kunde gaa her, men det kunde ogsaa gaa der. — Senere fulgte Proces med Tilsigelser, Møder, Vidneførsel og jævnlige Rejser. Det var meget vidtløftigt altsammen.

Ejler kunde ikke bestille meget under disse Omstændigheder; og han vilde heller ikke rigtig ud paa Arbejde. Naar han nemlig var borte, var han altid urolig. Huset laa jo lige under Præstens Øjne, og Hustru og Børn var nemt skræmte. Han syntes altid, han maatte være i Nærheden af Hjemmet, thi det var ham, som Rovfuglen stedse kredsede over hans Rede.

Men Familien led ofte Savn baade af Mad og Drikke. Selv tænkte Ejler ikke saa meget paa disse Ting, optaget som han var af Sagen, Nat og Dag. Sommetider var han ikke i Tvivl om, at han jo maatte vinde den soleklare Ret, han havde, men som Sagen skred frem, ængstedes han dog stundom for sin mægtige Modstander.

Der slæbte sig et Par Aar hen paa denne Maade, og det kom dertil, at Præsten kunde fremføre flere Vidner, der havde tjent i Præstegaarden, paa, at Skellet gik, hvor han sagde. Men paa Ejlers Side vilde Lars Bæk og Per Toft beedige, at Skellet alle Dage, saalænge de

kunde huske tilbage, havde gaaet der, hvor Ejler paastod.

— Saa kom den store Afgørelsens Dag. En Klump af Mennesker flyttede sig langsomt frem over Maarup Hede. Der var Herredsfogden, Politibetjenten, Præsten, Præstens Prokurator, en Landmaaler, Ejler og flere andre, der var maaske over tolv Mand. Præstens Vidner skulde den Dag vise Skellet i Marken.

Herredsfogden tog den Mine paa, han anvendte over for Tyve og Mordere og sagde til Ejler: »Du er nok en stridig Karl!«

Ejler tog til Huen og sagde kækt: »Det har a aldrig været, men min Ret har a al sin Daw saa bandsat gerne villet haft, hvem og hvad der saa stod imod!«

»Integer vitæ scelerisque purus!*) bemærkede Præsten ironisk.

Kammerjunkeren smilede til Hs. Velærværdighed, og Prokuratoren kom til og sagde noget, hvoraf de lo alle tre.

Ejler forstod, at disse Mænd over for ham var et fremmed Folkeslag, der havde mere tilfælles end Sprog og Klædedragt.

Men han troede paa Kongens Lov.

Paavisningen af Skellet gik godt nok, til man kom ned til Maarup Rinde, men herfra og Marken ud, det Stykke, hvorom det særlig drejede sig, var det tydeligt, at Vidnerne i Grunden vidste hverken ud eller ind.

Præsten blev lidt betænkelig, men Ejler mente, at her var noget at skrive paa *hans* Side.

*) „Skyldfri i Vandel og ren for Brøde."

[illegible]

[illegible]

siden.

Han gik træt hjem og tung i Sindet. Han havde haft Guldsnorene og Klædeslakkerne imod sig, og han havde en sikker Følelse af at de havde været ham for stærke. [illegible] sa' han, »den kunde a jo tak med, men ghi Fanden ha'de Uniformerne!«

— — Fæstet var forbrudt. Ikke længe efter blev Ejler kastet paa Døren — »tværtimod Guds Ord og Kongens Lov,« sa' han — og Huset hjemfaldt til Præsteembedet.

Fra den Dag tog Ejler Forandring. Hele den Side af Mandens Liv, som vender mod Familien, Samfundet, og den udadgaaende Virksomhed lammedes hos ham. Og det var kun den indadvendte Side, der ret levede.

Der er en Hundesygdom, som viser sig paa den Maade, at Dyret gaar rundt om sig selv, stadig rundt til den samme Side om et Midtpunkt, uafladelig rundt. Saaledes kredsede Ejler om Skel-Sagen fra denne Stund. Han talte om den til alle, han mødte, og alle, der vilde høre paa ham, talte om den Ret, som var skjult og begravet i de tykke Protokoller, men som nok en Gang skulde aabenbares.

Om Præsten sa' han: »Ja, dersom ikke saadan en Præst kommer til at brænde i Helvede, saa forstaar En ingen Ting!« Han hadede af et oprigtigt Hjærte den Mand, der havde krænket ham saa dybt og gjort ham saa stor Uret. I denne stærke Følelse dyppedes hans Ord, saa de fik noget af den sære Glød, som gal Mands Tale har.

Mange holdt af til Adspredelse at høre ham fremstille Sagen og ægge ham for Morskab. Men ingen forstod, at den blodige Uret som en Rovklo havde flænget hans Hjærte.

Naar han gik forbi, trak man paa Skuldrene. Man lyttede med Opmærksomhed til Hvermands Snak om Vind og Vejr, naar man kun havde et haanligt Smil tilovers for det, der brændte i

Ejlers Bryst. Hustru og Børn var som de andre; over for dem, der vel ogsaa nok kunde have nogen Grund til Klage, blev han som en fremmed.

Han skønnede godt, at hans Ret eller Ikke-Ret var Folk i Almindelighed en aldeles ligegyldig Ting, saa man endog mente sig berettiget til at irettesætte ham med haarde Ord.

Men den Kulde, han mødte, frøs ind efter til Livsharme.

Man skal jo kunne hypnotisere sig selv ved uafbrudt at stirre paa en skinnende Genstand. Skel-Sagen i Hadets stærke Lys, det var den blanke Knap for Ejler.

Forurettet fra oven, ikke forstaaet af sine Jævnlige — ene og forladt blev han et Skumpelskud, en Særling.

Man møder mange af den Slags paa Veje og Stier.

Og dog havde han været saa ung og rank og livsmodig en Mand.

De, der har Magten, har tillige et stort Ansvar, men de, hvem et Hjærte blev givet til Forstaaelse og Deltagelse, har et ikke mindre.

I tredive Aar gik Livet for ham, og ingen var der til at fri og udløse ham.

Men da han blev en Olding, hans Hustru var død, hans Børn i Amerika, gifte og hjemfarne, borte fra ham, saa blev han af Kommunen tinget i Kost og Pleje hos Dorte Husmandskone paa Maarup Hede.

Dorte havde en velsignet Evne. Alt Kræ og Smaakravl, andre ikke regnede: klynkende Kyl-

